Kemalettin Tuğcu

ANNESİZLER

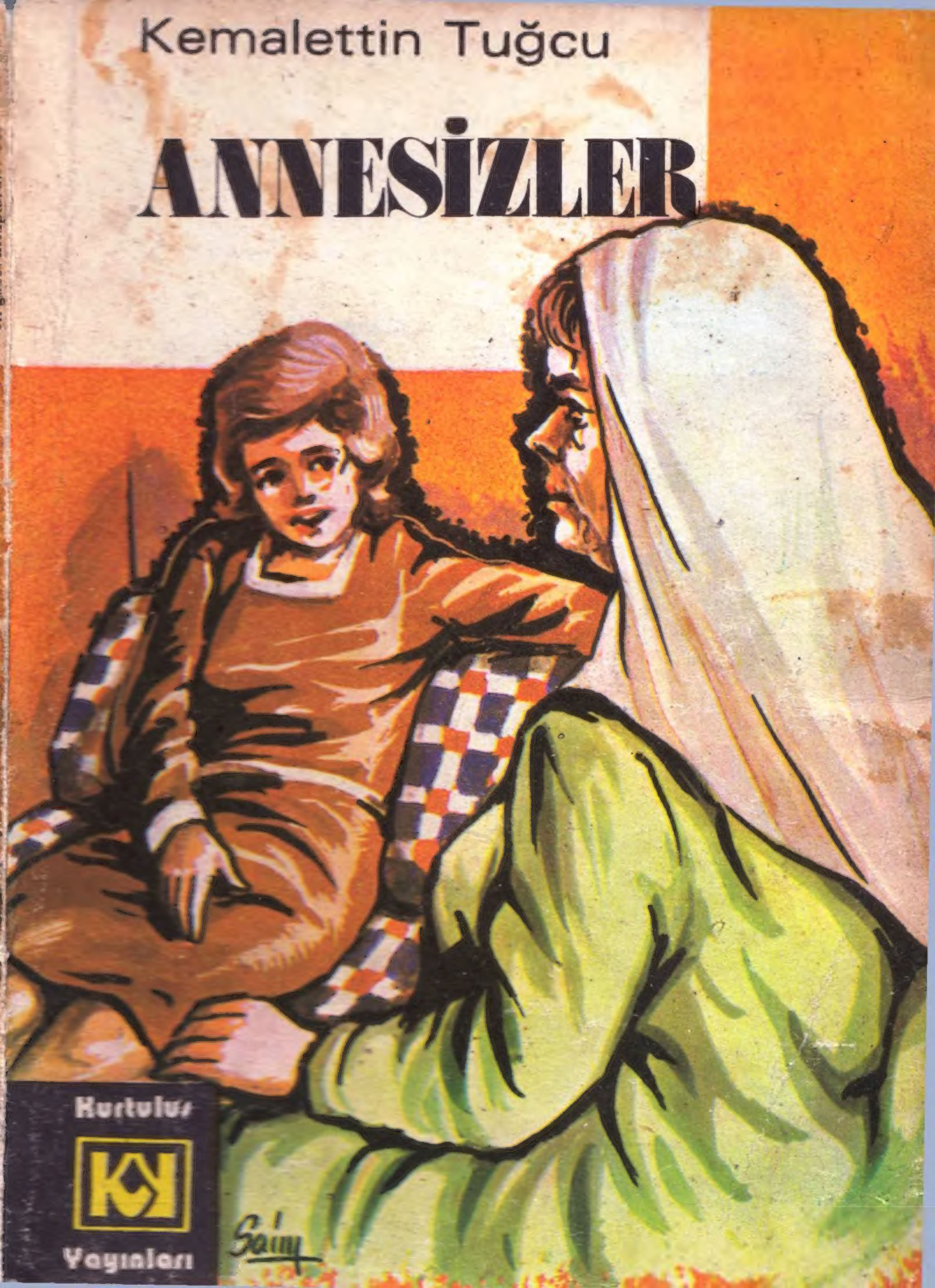

Kurtuluş

Yayınları

Çocuk Romanları : 5

KEMALETTİN TUĞCU

Annesizler

Kurtuluş Yayınları
Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, 122 Tel: 29 48 27 – 29 38 08 Ankara

Annesizler

EVLENMEMİZ OKUL tatiline rastlamıştı. Nikâh dairesinden çıkınca İzmir, Antalya gibi memleketin turistik yerlerindeki şehirlerde, otellerde kalmış, bir aylık bir balayı gezisinden sonra İstanbul'a dönmüştük.

Kocam Cemil beyin bir apartman dairesi vardı. Memur bir kimseydi, ama babadan zengindi. Hazır parası ve emlâki olduğunu söylemişlerdi.

Eşi Seniye hanımı bir buçuk yıl önce kaybetmiş, küçük bir oğlu olduğu için evlenmek zorunda kalmıştı. Çocuk yeni anne ile hemen karşılaştırılmamak için anneannesinin yanına yollanmıştı.

Apartmanda Fatma adında bir orta hizmetçisi vardı ve yemekleri de o pişiriyordu. Kırk yaşlarında bulunan bu kadın somutuk, kaşları çatık ve huysuz görünüyordu. Benim o daireye ikinci defa Cemil beyin eşi olarak gelmemden memnun kalmadığı belliydi.

Daha iki ay tatilim vardı, yeni hayatıma uymak için gayret gösteriyordum. Cemil bey hemen işe başlamış, sabah gidip akşam gelmek önce ona biraz sıkıntı vermişti. Bir kadına ihtiyacı vardı. Orta yaşlarda bulunuyordu.

Bir ahbap nikâhında birbirimizi görmüştük. Cemil beyin ailesinden kimsesi yoktu. Ölen karısının ailesinin de aracılığım isteyemezdi tabii. Apartmanda bulunan komşularından rica etmişti.

Ben kısmete inanıyorum. Evlenmeye hiç niyetim olmadığı halde, âdeta boş bulunarak bu teklifi kabul

etmiştim. Henüz yirmi sekiz yaşında olan bir ilkokul müdürü için evlenmek biraz güçtür. Beni en fazla rahatsız eden yakın arkadaşlarımın :

— Şükran, sen daha evlenmedin mi? demeleriydi.

Esaslı bir mesleği olan bir kız evlenmekle bu mesleğini kaybedebilir. Meslek sahibi kadınlar hemen hemen iki kocalı sayılırlar. Cemiyetimizde kısmetsizlik, evde kalmak gibi bir takım söylentiler, âdeta suçlamalar vardır. Cahil ve belki de hasetçi bazı kimselerin diline düşmek beni pek sinirlendirir. Belki şuuraltı bir hiddetle bu evlenmeyi kabul ettim.

Bir işe giriştikten sonra dönmek bir bakıma da boşuna harcanmak demek olur. Herhalde Cemil beyle geçinmeye gönlüm de vardı.

Fakat apartman dairesine girer girmez bir takım cansıkıcı olaylarla karşılaştım. Fatma, akça pakça bir kadındı. Duyduğuma göre, hiç evlenmemişti. Hanımının ölümünden sonra belki beyi ile bir zaman yalnız kalmıştı. Ben bir erkeğin hayatını karıştırmak taraftarı değilim.

Fakat gelişimin daha ilk günlerinde, müşterek yatak odamızdan işe başlayıp kendime göre, bir nizam vermek istediğim sırada, gardrobun altındaki iç çamaşır dolabında Cemil beyin çamaşırları yanında nisbeten kaba ve âdi cinsten kadın çamaşırları da gördüm.

Bunlar Seniye hanıma ait olabilir miydi?

Kadını çağırdım. Neden sonra kasılarak geldi ve çamaşırları gösterdiğim zaman, kalınca ve kapkara olan kaşlarım çatarak :

— Ne varmış, dedi. Benim çamaşırlarım.

— Pekâlâ, dedim. Yeter bu kadarı.

O akşam Cemil bey gelince, yemek yemesini bekledim. Adamcağız neşeli ve ferahtı. Fakat kendisine çamaşır dolabını göstererek :

— Beyefendi, buraya ortak üstüne geleceğimi bana haber vermediniz, dedim.

— Şükran, bu ne demek oluyor? dedi.

— Ne bileyim, dedim. Hizmetçinizin iççamaşırları sizin iççamaşırlarınızın bulunduğu gözde. Buna başka nasıl bir mânâ verilebilir.

Cemil bey kıpkırmızı kesildi. Çamaşırlardan haberi olmadığını söyledi. O zaman ben kendisine izah ettim :

— Cemil bey, karşı dairedeki hizmetçi sık sık buraya geliyor. Mutfakta bağıra bağıra konuşuyorlar. Ben ne yapıp yapıp sizin gözünüze girerek, evde kalmış bir kart kız olduğum halde sizinle evlenmişim. Benim saçlarım takma imiş. Niyetim sizin mirasınıza konmakmış. Ben bu gibi çirkin ithamlara ve dedikodulara hedef olmayı katiyen kabul etmem.

Cemil bey, salondan geçip mutfağa girdi. Arkasından kapıyı kapatmış olmasına rağmen sesinin ölçüsünü kaçırarak :

— Ben sana seni alırım mı dedim, Allah'ın belâsı? diye haykırdığı bana kadar geldi.

Sonra ne oldu bilmiyorum. Adam soluk soluğa döndü ve :

— Defettim ahlâksızı, dedi.

Hizmetçilerin evin beylerini benimsediklerini hep işitirdim. Fakat bu derecesini tahmin etmemiştim.

Cemil beyin ağzının tadı kaçtı. Artık daima huzursuzdu. Bir kapı açılışı, dış merdivenlerden birinin çıkışı onu rahatsız ediyor, daha başka birşeyler bilip bilmediğimi anlamak ister gibi, gizli gizli yüzüme ve davranışlarıma bakıyordu.

Aynı apartmanda oturan ve aracı olan komşulardan genç bir hanım beni ziyarete geldi. Hizmetçi Fatma'nın bir takım münasebetsiz sözler sarfederek hakkımda şikâyette bulunduğunu bana anlattı.

— Siz münevver bir hanımsınız, dedi. Böyle ayak

takımının ahlâksızlıklarından rahatsız olmayınız. Bilirsiniz, hizmetçi milleti bu.

Hiç önem vermediğimi anlatmak istedim. Fakat aslında ben de tamamiyle rahatsızdım. Bu evlenmeden bir mutluluk değil, sükûnet bile beklemiyordum.

Cemil beyin yatak odasının yanında çocuğun odası vardı. Komşu hanım bana ağır bir hastalığa yakalanan Saniye hanımın iki yıl kadar yatalak olduğunu ve çocuğun odasında yattığını anlattı ve şu tavsiyede bulundu :

— Cemil bey başı önünde, sakin bir insandır. Hakikatlidir de. Asıl çekinilecek kimse baldız hanımdır. Seniye hanımın vefatından sonra bir iki ay gelip, çocuğa bakmak bahanesiyle burada kaldı, ama yüzüne bakılır yeri yoktur. O derecede de ahlâksız ve geçimsiz. İçinin kötülüğü yüzüne de vurmuştur. Allah'ın gücüne gitmesin ama...

Ben, baldız Nesibe hanımı görmemiştim. İşittiğime göre, bir de Anneanne varmış. Sağ kalan ve hiç evlenmemiş olan kızı ile birlikte oturuyormuş. Çocuğu yanlarına almışlar. Annelerinin yerine eve telli pullu bir gelin geldiğini göstermemek için.

Aile hakkında bu Macide hanımdan malumat alabiliyordum. Fatma kapı dışarı edilince kendilerine gelmiş. Kadın bana :

— Kusura bakmayınız, diyordu. Bu zamanda hizmetçi bulmak kolay değil. Bize gelip sığındı, biz de sokağa atamadık.

Burada da bir iki yüzlülük vardı. Ama Macide hanım daha cesurdu ve bana açıkça soruyordu :

— Peruğunuz çok tabii gibi duruyor. Dişlerinizi de o kadar güzel yaptırmışsınız ki.

Gülmeye başladım

— Siz hiç peruk kullandınız mı?

— Elbette, dedi.

— Lûtfen bakınız benim başıma.

Kafamı kendisine uzattım. Alnımdan, tepemden saçlarımı muayene eti, sonra kızararak özür diledi :

— Ne bileyim, o Fatma ahlâksızı söyledi, dedi. Hattâ dişleriniz de takma imiş, ne diyeyim.

Ağzımı açarak Macide hanıma gösterdim.

— Rica ederim, dedi. Siz ehemmiyet vermeyiniz.

— Bakınız, ama az çok inanmışsınız, dedim. Kadının niyeti beni barındırmamak. Karşı dairenin hizmetçisiyle avaz avaz konuşuyor. Ben evde kalmış kart karı. Ben ellenmiş, küllenmiş, apukarya maskarası. Daha neler, yirmi sekiz yaşımdayım Macide hanım, boyanmaya da lüzum görmedim. Zaten ilkokul müdürüyüm. Çocukların karşısına makyaj yaparak çıkamam. Bakınız tırnaklarım bile uzatılmamıştır.

Komşu hanım :

— A, o kadar da göstermiyorsunuz, dedi.

Bilmem belki hakikati anlattı, belki de şüphelerini affettirmek istemişti. Ben de üzerinde durmadım.

SİZE ANASIZ bir oğlan çocuğunun hayatını, duygu ve ıstıraplarını anlatmak istediğim sırada böyle büyüklerin problemlerinden niçin sözettiğimi belki yadırgarsınız. Bu o çocuğun da içinde yaşadığı bir sahne ve onu çeviren, onunla ilişkisi olan insanların kurduğu bir çevredir.

Cemil beyin kayınvalidesi bir pazar günü Ahmed'i getirmek bahanesiyle baldızı ile birlikte geldiler.

Herhalde çocuğa bana sokulmaması, elimi öpmemesi, hiç bir şekilde ısınmaması için telkin yapılmıştı. Bu küçük erkeğin gözlerinde sebepsiz bir kin ve yanaklarında bir seyirme vardı.

Ben gelenlerin içinde önce yere eğilerek bu çocuğun yüzünden öptüm. Tutmak istediğim elini beni parçalayacakmış gibi çırpınarak kurtardı ve Hanife hanımın eteklerine sarılarak :

Tutmak istediğim elini parçalayacakmış gibi
çırpınarak kurtardı.

— İstemiyorum onu, gitsin buradan, ben kendi annemi isterim, dedi.

Çocuğun arzusunun benim üzerimde ne etki yaptığını öğrenmek istiyorlardı. Canım sıkılmakla birlikte aldırmış görünmedim. Hanife hanım yetmişin üstünde, şişmanca bir kadındı. Biraz sallanarak yürüyordu.

Baldız hanım, hakikaten çirkin, nursuz, pirsiz bir mahlûktu. Belki hırsları yüzünden kurumuş, kalmıştı. Sesinde bile bir çirkinlik vardı. Üstelik o derecede patavatsızdı ki, mutfağa girer girmez söylenmişti :

— Bu ne biçim ev, her taraf dandinido!

Halbuki ortada birşey yoktu. Sözde kahveyi kendisi pişirmek istemişti. Niyeti etrafı kontroldu.

Kahveyi ben götürdüm. Hanife hanım bir yudum alınca :

— Şekeri çok, dedi. Ben içemem.

Beni mahcup etmek için yapılmış bir hareketti bu. Nesibe hanımın yüzüne baktım. Cemil bey hiç ses çıkartmıyordu. Baldızı da benim ikramın geri çevrilmesini kabullenmemi isteyip susmuştu:

— Nesibe hanım pişirdi efendim, dedim. Nasıl isterseniz kahvenizi öyle yapayım.

— Hacet yok gelin hanım, zaten kahveye düşkün değilim.

Bu sözden sonra somutup oturmuşlardı. Çocuk babasının yanındaydı. Hanife hanım sigarasını çıkarttı. Ben yanında kibrit olduğu için yerimden kalkmadım. Çünkü yumuşak buldukça benim tepeme bineceklerdi.

Biraz sonra ihtiyar kadın :

— Cemil bey, dedi. Durumu gördünüz. Ben Ahmed'i burada bırakamam. O benim zavallı kızımın yadigârıdır.

Kocam hiç itiraz etmiyordu. Ben :

— Hayır hanımefendi, dedim. Ahmed'in evi burasıdır. Siz kendisini seviyorsanız annesinden sonra onu

babasız da bırakmamanız gerekir. Her zaman buyurunuz. Bana gelince, ben ilkokul öğretmeni olarak yetiştim. Pedagoji tahsili de yaptım. Esasen ben de anasız, öksüz büyüdüm. Ben bu yüzden ilkokul öğretmeni oldum. Asıl yerim liselerdir.

Hanife hanım :

— Torunumu görmekten de mahrum kalayım öyle mi? dedi.

— Beni görmeye tahammülünüz olmayabilir hanımefendi. Ama damadınız, kızınızın vefatından sonra onun hizmetçisi Fatma ile vakit geçirmişler. Onların evlenmelerine ben engel olmuşum.

Cemil bey kıpkırmızı kesilerek :

— Şükran hanım, bu gibi sözlere ne lüzum var? dedi. Ben iki sene karıma hastabakıcılık yaptım. Bir buçuk sene de matemini tuttum. Ölenle ölemezdim. Zaten o ahlâksız kaltak benim sarhoşluğumdan yararlandı.

Hanife hanım afallamıştı. Ben :

— Daha o kadın ümidini kesmemiştir Cemil beyefendi, dedim. İç çamaşırları hâlâ sizin çamaşırlarınızın yanında duruyordu. Sonra artık ne taraftan saldıracağını bilemeyen bu kadın ne evde kalmışlığımı bıraktı, ne takma saçımı, ne de takma dişlerimi. Ben böyle iğreti bir insan değilim, zaten evlenmek niyetinde de değildim. Kafasız toplumun insanları aşağılamaktan zevk alan zihniyeti beni buna mecbur etti. Neye tama edip evleneceğim? Ben yüzlerce çocuğun sevgisini kazanmışım. Mesleğim bana rahatça geçinecek bir kazanç temin ediyor. Ben, anasız bir çocuğa zulmetmeye, onu kıskanmaya gelmedim. Zavallı bir ölü ile boy ölçüşecek değilim.

Nesibe hanım :

— Öyleyse ayrılmız, dedi.

Cemil bey :

— O nasıl lakırdı Nesibe! diye haykırdı.

Kız kurusu :

— Öyle ya, dedi. İstemeye istemeye varmış hanımefendi.

Cemil bey :

— Hakikat bu, dedi. Ben çok israr ettim.

Hanife hanım :

— Böyle bir şeye gerek yok, dedi. Çocuk huysuzluk eder, ağlar, ağzınızın tadı kaçar.

— Hiçbir şey yapmaz hanımefendi, dedim. Yeter ki çocuğa üvey anne korkusu telkin etmeyiniz. Buraya gelmeden önce yaptığınız bir hatayı tekrarlamayınız. Bu masum çocuk beni ilk defa görüyor. Üvey anne olduğumu nereden bildi de ben kendi annemi isterim, diye ağlamaya başladı? Böyle şeyler öğretmeyiniz. Rica ederim beni de cephe almaya zorlamayınız. Benim okulumda yüzlerce öksüz ve yetim var. Hiç olmazsa ihtisasım dahilindeki bir işe karışmayınız ve lûtfen Allah'tan korkunuz.

Cemil bey :

— Valide hanım, dedi. Şükran hanım burada tamamiyle haklıdır. Kendisi buraya merhum Seniye hanımdan kalan bütün izleri silmeye gelmedi. Hattâ benden Seniye hanımın resmini istedi, onu aldık ve çocuğun karyolasının başucuna astık. Bu, Şükran hanımın müdrik bir kadın olduğunu gösterir. Buyurun, gözlerinizle görünüz.

Nesibe hanım :

— Lüzumu yok bize, dedi.

Fakat, Hanife hanım daha insaflı ve makul bir kadındı. Ayağa kalktı, yanına gelen çocuğun elinden tuttu. Ben de arkalarından gittim. Odaya girer girmez Ahmet duvardaki resimden önce yerdeki bir iki kutuya baktı. Bunlardan birinin içinde pille işleyen bir otomobil, diğerinde rayları birbirine takılarak vagonları lokomotife iliştirilerek yine pille çalıştırılacak bir tren dizisi vardı.

Hanife hanım, benim yüzüme baktı. Ben :

— Bunları baban senin için aldı Ahmet, dedim. İstediğin kadar oynayabilirsin. Pilleri biterse beraber sokağa çıkarız, alırız. Ya da babana ısmarlarız olmaz mı?

Ahmet, bana cevap vermedi. Garip bir bakışı vardı. Sanki kendisine nereden saldıracağımı anlamak istiyordu. Bir iki defa oyuncaklara baktı. Anneannesinin elini bırakmadı.

Odada ayrıca bir küçük yazı masası, kitap rafları ve bir okul çantasıyla renkli boya kalemleri, ciltli defterler vardı. Hanife hanım işaretle bana bunların sebebini sordu. Ben açıkça :

— Ahmet artık büyük bir erkek çocuk, dedim. Tabii okula gidecek.

Hanife hanım hafifçe kaşlarım çattı :

— Fakat daha o çağa gelmedi.

— Altı buçuk yaşında, dedim. İlk sınıfın öğretmeni çok iyi bir kızdır.

— Bu kadarcık çocuk gidip gelebilir mi?

— Anneannesi, benimle gelecek.

— Siz çalışacak mısınız?

— Evet.

— Buna ihtiyacınız mı var?

— Pek ihtiyacım yok ama, çocuk için düşünüyorum. Orada kendi akranları arasında daha mutlu olabilir. Sonra yollar, değişiklikler, kendisi gibi yüzlerle çocuk muhakkak ki avutacak ve eğer hakikaten elemi varsa bunu giderecektir. Ama bana öyle geliyor ki, bu çocuğun hayatından çok ölen kızınızın hatırası için çalışılıyor. Sizi mazur görürüm, elbette kızınızın yerini bir başkasının aldığını istemezsiniz. Ama erkekler bu derecede bir hatıraya sadık kalmıyorlar. Buyurun gidelim.

Çocuk anneannesinin elini bırakmıyordu.

Salonda, düşüncemi bir kere daha açıkladım :

— Değil bir çocukta, hattâ büyük insanlarda bile bir matem, gözyaşlarıyla bir yıldan fazla devam etmez. İnsan hatırladıkça ağlayabilir, fakat ömrünü yas içinde geçiremez. Bana öyle geliyor ki, bu zavallı çocuğa bilhassa unutturmamak için daima hatırlatılmış ve acısı tazeletilmiştir. Bunun sebebi de Cemil beyi evlenmekten alakoymaktır. Bu soluk yüz, bu durgun ve yaşlı bakışlar bunu açıkça anlatıyor.

Nesibe hanım :

— Bakıyorum, çok şey biliyorsunuz, dedi.

— Bildiğimi iyi bilirim, dedim. Çünkü ben bunun ilmini yaptım.

Cemil beyden çocuğu dışarıya çıkartıp gezdirmesini istedim. Hakikaten de öyle yaptı. Döndükleri zaman Hanife hanımla, Nesibe hanım gitmişlerdi.

O akşam çocuk biraz hırçınlık yaptı. Ağladı. Cemil bey dırıltı istemiyordu. O yeni evlenmiş bir adamdı. Bir buçuk yıl öncesine kadar daima hastalık çeken karısına karşı bir hastabakıcı erkek gibi avare kalmıştı. Pasif bir insandı, fakat keyfine de düşkündü. Biraz fazlaca boğazını sevmesi ile orantılı olarak cinsel iştihası da vardı.

Akşam yemeğinde aramızda bulunan ve yemek yememekte inat eden oğluna karşı biraz sertçe görünmeye kalktı. Onun bu kabaca hareketinden faydalanarak daha sakin olmasını ve Ahmed'in artık çocuk olmadığını anlattım. Benim tatbik etmek istediğim terbiye ve alıştırma sistemini anlamadı.

— Pekâlâ gezip tozuyor, gülüp söylüyordu, dedi. Kırk yıl anasının matemini mi çekecektim. Senelerce dünyamı bilmedim. Ahtan, oftan başka ne gördüm?

Bana karşı da sertlenmeye çalışıyordu. Çocuğun aramıza geldiği ilk günden böyle davranışı canımı sıktı.

— Beni daha iyi anlamanızı isterdim, dedim. Evlendiğim adamla sizin aranızda çok büyük bir fark var.

Yol yakınken benim için dönmek mümkündür. Zaten bugünkü ziyaretler bu evde huzur olamayacağım anlattı.

ANASIZ BÜYÜMÜŞ, üvey ana kahrı çekmiş bir insandım. Şimdi de dul bir adamla evleniyor, hizmetçisinden, kayınvalidesine kadar onun tarafının kahrını çekiyordum.

İlk günlerde üvey oğlum bana hiç yanaşmadı. Daha rahat yaşaması için bir hizmetçi bulunmasını istedim. Çocuk bu suretle yalnız benim elime bakmaktan kurtulacaktı.

Bu ihtiyacı duymuş gibi kendiliğinden, genç irisi bir kadın geldi daireye. Benimle görüştü, yemek işlerinin dışında herşeyi yapacaktı. İlk günler gayet iyi gitti. Kadın çocuğa yemek de yediriyor ve onu uyutuyordu da. Fakat bir akşam, yemekten sonra çocukla odaya girdiği zaman kapalı kapının arkasında neler olup bittiğini kontrol ettim.

Gördüğüm hakikaten feci ve içler acısıydı.

Zehra oğlanı yatağına yatırmıştı. Kendisi de yatağın üzerinde oturuyor, çocuğa bilmem nereden bulduğu yeşil bir yün hırkayı örtüyor ve söyleniyordu :

—Uyu Ahmet, bir eyice uyu. Anacığın kara topraklar altında. O sana bu hırkasını yollamış. Sanırsın ki anan seni kucaklamış, ısıtmaya çalışıyor. Uyu Ahmet.

Bundan daha büyük bir facia olamazdı. Durumu Cemil beye anlattım. O da şaşırdı, benim yanlış duymuş olabileceğimi anlatıyordu. Kendisini yolladım. Bir müddet sonra bitişik odada kıyametler koptu.

Cemil beyin kadını bir dövmediği haldı. Ahmet mezarlıktan, kara topraktan, mezardan yollanan hırkadan o dereceye kadar üzülüp etki altında kalmıştı ki, artık kadını bile duymuyor, odaya girenlere aldırmıyor, tükene tükene, bitkin bitkin ağlıyordu.

Cemil beyin, bir hayli itip kaktığı kadını sorguya çektim. Bu tamamiyle cahil ve kafası işlemeyen bir yaratıktı. Galiba köyünde bir hayli erkek dayağı yemişti. Bana yana yakıla anlatıyordu :

— Hanımım, ben nideyim! Fatma gil beni koydu buraya. Git onlara, hızmatçı arıyorlar, dedi. Sonra çocuğa bakmak için salık verdi. Böyle idersen uyur, dedi. Ben de öyle ettim.

Fatma'nın kini, zararı devam ediyordu. 'Zehra'ya iyice tenbih ettim :

— O ahlâksız karıyla konuşmayacaksın, çocuğa sen bakmayacaksın. Böyle gizli kapaklı işlere katılmazsan otur.

Kadın başını salladı :

— Yok gayrı benim gözüm yıldı, dedi. Ben durmam buralarda. Sabahlan çıkıp giderim.

Hakikaten kadın çıkıp gitti. Ben de bunun için hiç yerinmedim. Öteki, gidip Nesibe hanıma bazı şeyler anlatmış olacak ki, kalkıp geldi. Çocuğa sahip çıkıyordu. Alıp götürecekti. Ne pahasına olursa olsun çocuğu ona vermeyeceğimi ve masum çocuğu onların öldürmelerine göz yummayacağımı anlattım.

Gayet rahat bir hayat yaşarken böyle bir evlilik hayatına girmekle hata etmiştim. Ahmet benimle pek konuşmuyordu. İştahsız ve daima düşünceli bir çocuktu.

Bir sabah odasına girdim :

— Ahmet, dedim. Haydi seninle gidelim, garajdan otomobili alalım, dedim.

Yüzüme bakmadan :

— Babam bana otomobil aldı, dedi.

— Ama benimki sahici otomobil, dedim. Büyük, içine binilecek kadar büyük.

— İstemiyorum.

— Ama ben gideceğim, yalnız kalırsın.

— Sen beni kuyuya atacaksın.

— Bunu sana kim söyledi Ahmet?

— Nesibe teyzem söyledi.

— Ahmet, ben seni niçin kuyuya atayım?

— Beni öldürecekmişsin. Babamın bütün paralarına sen konacakmışsın.

— Ahmet, yavrum, ben de senin gibi annesizim. Benim de annem çok küçükken öldü. Ben de teyze elinde kaldım. Hem anasız, hem de babasız büyüdüm. Böyle şeyler düşünme. Seni boşuna korkutuyorlar.

Çocuk, bin güçlükle benimle sokağa çıkmaya razı oldu. Elinden tutarak uzun uzun yürüdüm. İki ay evvel tamir için bıraktığım arabamı garajdan aldım. Ahmet, benim yanıma oturdu. Beraber biraz dolaştık. Zannediyorum ki bu araba gezisi aramızdaki soğukluğu ve çekingenliği biraz olsun giderdi.

ÜVEY OĞLUMU kendime ısındırmak için daima yeni yeni şeyler düşünüyordum. Onun son direnmeleriydi. Bir gün kendisine bir tabanca aldım. Mantar patlatan bir tabanca.

Babası biraz itiraz etti, ama çocuk ısrarla istemişti. O akşam mutfakta arkamda tabanca patladı. Çocuk sırtımdan beni vurmaya kalkmıştı. Babası koşarak yanımıza geldi. Eline kepçeyi almıştı, oğluna vuracaktı.

— Annen sana ne yaptı, ahlâksız, diye haykırıyordu.

Ben araya girdim.

— Bırak dedim, onun suçu yok, ona öğretenler var.

Babası, Ahmed'i odaya kapattı. Sabahleyin o gittikten sonra odasına girdim. Kapı üstünden kilitlenmişti ve akşam yemeği yememişti. Babasının gittiğini söyledim, kahvaltıya çağırdım. Muhakkak açtı. Kahvaltısını bitirince :

— Sen, beni öldürmek istedin, dedim. Ben sana birşey yapmadım ki.

Ağlamaya başladım. Belki sinirlerimin bozukluğu sebebiyle hakikaten ağlıyor ve hıçkırıyordum.

Çocuk taş kesilmişti sanki. Ne yapacağını bilemiyordu. Nihayet dayanamadı. Çocuk ruhunun bütün saflığı ve acıma duygusuyla o da ağlamaya başladı :

— Ama kaza oldu! dedi.

— Belki, ama ben çok korktum, dedim.

Mazeretini kabul ettiğime sevinmişti. Ondan su istedim. Bana bir bardağa koyarak su getirdi. Teşekkür ederek içtim. Sonra :

— Haydi, dedim, çok sıkıldım. Biraz sokağa çıkalım, hava alırız. Yalnız gitmeye korkuyorum. Yolda hasta olabilirim.

Benimle beraber geldi. Arabaya bindik, büyük bir kırtasiyeciye uğrayıp boyalı kalemler, boyanacak resimler aldık. Sonra büyük bir kitabevine gittik. Küçük küçük hikâyeler aldım.

Cemil bey, akşam kaşları çatık geldi. Fakat çocuğa dokunmaması için işaret ettim. Artık babasına güvenci yoktu. Ondan korkmaya başlamıştı. Ama kendisine sokulacağı bir başka insana ihtiyaç duyuyordu. Babasının sertleşmesini uygulamak istediğim metoda yararlı buldum. Artık benden başka güvenecek kimsesi kalmamalıydı.

Ertesi sabah, işlerimi bitirince aldığım kitaplardan birini seçerek konuşmaya başladım. O zamana kadar çocuğun üzerinde hiç durmamışlardı. Üzerine üvey ana geleceği korkusunu ona aşılamış ve onu tamamiyle menfi, biraz da sinirli yapmışlardı.

Bana dikilen bakışlarında hâlâ tereddüt ve kuşku vardı. Ama ben ona hiç bakmıyordum :

— Bak, dedim. Burada çok, ama çok güzel bir hikâye var. Sen Güliver'in gezilerini hiç dinledin mi?

Birşey anlamadan yüzüme bakıyordu. Sesime bir

Beraber kitabın resimlerine baktık.

incelik ve hafiflik verdim. Duyabilmek için daha dikkatli dinliyordu.

— Güliver adında bir genç adam varmış. Açık denizlerde bindiği gemi batmış. O da denize düşmüş. Dalgalarla boğuşurken yorgunluktan halsiz kalmış. Adetâ uykuya dalmış. Bir de gözünü açmış ki ne görsün! Deniz kıyısında bir yerde yatıyor. Etrafında minimini bir takım adamlar dolaşıyor. Onları görmek için kımıldamak istemiş. Hayır, her tarafından incecik, ama bir çok iplerle bağlamışlar onu. Kımıldadıkça da üzerine oklar yağmaya başlamış. Minimini adamların yaylarına taktıkları oklar toplu iğnenin yarısı kadar. Ama canını acıtıyor işte. Güliver bir elini çekip bağlarından kopartarak yüzüne kapatıyor. Ne olduğunu anlamaya çalışıyor.

Bunları anlatırken duymak için bana doğru uzanmak zorunda kalıyordu. Sonra kitaptaki resmi göstermek istedim.

— Bak, işte Güliver. Minimini adamları görüyor musun?

Çocuk, resimlere o derecede hayret ettiki başı benim başıma dokunacak kadar yaklaştı.

Beraber kitabın resimlerine baktık. Resimleri seyrederken ben parmağımı satırların üzerinde yürüterek tane tane okuyordum. Çocuk beni dikkatle dinliyordu. Bu bizim bir buçuk, iki saatimizi aldı.

— Ben yemeğe bakayım Ahmet, dedim. İstersen kitabı al, mutfağa gel. Ben yalnız kalmaktan korkuyorum.

Annesi ölmüştü, babası kırıcı bir adamdı. Sonra benimle yalnız kalıyordu. Bir can yoldaşı ihtiyacı, bir arkadaş lüzumu onda da beliriyordu.

Mutfakta konuştum :

— Sen bana okursun değil mi?

— Ben bilmiyorum ki, dedi.

— Canım şimdi değil, daha sonra, öğrendiğin zaman.

Cevap vermedi.

O akşam yemekte babası yine biraz baskılı davranmak istedi :

— Rica ederim Cemil bey, dedim. Ahmed'i kendi haline bırak. Sana bir ziyanı dokunuyor mu? Yooo.

— Neden sana anne demiyor?

— Ben anne dediğini istemiyorum. Benim de annem öldü. Başka kimseye anne demedim. Teyzem vardı. Anne kadar kimse iyi olamaz.

Cemil beye, gizlice işaret ediyordum. Yavaş yavaş o da benim istediğim yola yatıyor, çocuğun artık eskisi kadar benden çekinmediğini görüyordu.

Bunu Ahmed'i cezalandırmakla hiçbir zaman yapamazdı. Çocuk baskı altında ezilecek, ıstırap çekecekti. Ama isteyerek, bir sakınca duymadan bana sokulamayacaktı.

Şimdi resimli kitaplar vardı, çeşitli oyuncaklar vardı, yere oturarak raylarını döşediğimiz bir tren dizisi vardı. Bunu içinde pil olan bir kutunun düğmesine dokunmakla ileri geri yürütebiliyordu. Kibrit kutularından tüneller yapıyorduk. Trenimiz ufak tefek yükleri taşıyordu.

Öğle yemeğinden sonra, arabaya biniyorduk. Ya bir deniz kıyısına, ya Boğaz'da bir tepeye gidiyorduk. Oradan denizi seyretmek çok hoş oluyordu.

Konuşmayan çocuk artık sualler sormaya veya fikrini almak istediğim zaman yavaş yavaş açılarak bazı şeyleri tercih etmeye başladı.

Akşamları, babasını almaya, daireye gidiyorduk. Üçümüz birlikte eve dönüyorduk. Bu anlaşmadan Cemil bey çok memnundu.

Ortaya bir de masraf meselesi çıktı. Cemil bey, eve verdiği parayı bir yere yazmayı âdet edinmişti. Bü-

tün, az çok zenginler gibi, o da biraz eli sıkıydı. İkinci ayın sonunda bana :

— Şükran, dedi. Sen evin masrafına kendi maaşından da katıyor musun?

— Katmam lâzım mı? dedim.

— Hayır, dedi. Bin liraya yakın bir eksiklik var. Bu Fatma, şu bitti, bu bitti diye benden mütemadiyen para çekerdi. Son bir ay içinde o yoktu. Halbuki oyuncak filan da aldın.

— Ben oyuncakları kendi maaşımdan aldım.

— İyi ama, daha pahalı yemekler yediğimiz halde masraf hayli az.

— Bunda anlaşılmayacak birşey yok. Kadının boynunda altın dolu.

— Desene beni iyice yoldu.

— Orasını bilmem Cemil bey. Sadece, hizmetçi kısmına fazla yüz vermeye gelmez.

Sabahları kahvaltıdan sonra yakındaki esnafa Ahmet'le beraber gidiyor, istediklerimizi alıyorduk. Yolda bazen durur, pek fazla yorulmuş gibi dinlenmek isterdim. Ahmed'in de elinde hiç de hafif olmayan bir paket bulunuyordu. Benim dinlenmeye çalıştığımı görünce :

— Fileyi ben taşıyayım, diyordu.

Fakat ona bu kadar yük veremezdim. Küçük bir fileyi uzatıyordum ve tekrar yürürken :

— E, diyordum. Ne de olsa erkek kuvveti.

Çocuğa daima heyecan verecek birşeyler bulmak zorundaydım. Bunu ne için yapıyordum? Kocamın ilk karısından olan bir oğlana karşı bu şekilde yürek tüketmem gerekir miydi?

Ortada bir hakikat vardı. Ben, Cemil beyi sevememiştim. Bana ilk göründüğü gibi nazik bir erkek değildi. Haşin hareketleri vardı. Para onu şımartmıştı. Ben de derli toplu, kusursuz bir kızdım. Her zaman için

mütenasip endamlı ve biraz da sportmen olduğumu ortaya koyabilirdim. Beni beğenmiş ve hayli sevmişti. Onu doyurmak istemiyordum. Bunun için bana karşı daima açtı.

Karnını iyice doyurduktan sonra beraber yatmak ve sonra bir uyku çekmek isterdi. Gece hayatı onun için bundan ibaretti. Halbuki, Ahmet bile bir radyo, bir televizyon seyretmeye bayılıyordu.

Çocuğun bir iki defa kahkahalarla güldüğünü gören babası bir aralık bana :

— Bravo Şükran, dedi. Bir başka kadın olsa bu zavallıyı büyükanasının yanına attırmaya kalkardı.

— Ama neden? dedim. Ne suçu var oğlanın. Evi burası. Anacığını kaybetmiş, babasından da mı olsun?

— Büyük insansın Şükran.

— Sadece bir insanım Cemil bey. Ayni zamanda bir öğretmen ve pedagogum.

ARAMIZA BİR anasız daha katıldı. Bir siyahlı beyazlı, çok şirin bir fino köpeği. Daha karnı yeni yerden kalkmış ve yemek yemeğe başlamıştı.

Onu mahalle çocuklarının elinden almış, ellerine birkaç kuruş vermiştim. Bana annesini zehirledikleri-ni söylediler.

O gün pazardı, eski bir arkadaşımı görmeye gitmiştim. Taşıdığım filenin içinde şimdi bir köpek vardı. Cemil bey :

— Bu da nesi? diye haykırdı.

— Ne olacak, dedim, anasını zehirlemişler, çocukların elinden aldım.

— Ama evin içinde köpek olur mu?

— Pekâlâ olur.

Küçük köpeğin anasının zehirlenmiş olması Ahmed'e pek dokundu. Onu hemen yıkadık, güzelce kuruladık. Hayvancık toprak üstünde büyüdüğü için bir

iki gün epeyce sıkıntı çekti ama banyoda kirli suların gittiği süzgeçli deliğe abdest etmesini öğrendi.

Geceleri küçük bir sepetin içinde, Ahmed'in odasında yatıyordu. Ahmed'in bir iki gece uyuyamadığını köpeğin mızıklanmasından ve Ahmed'in uzanıp onu okşayarak susturmasından anladım. Bu sıkıntı ancak üç gün kadar sürdü.

Köpeği günaşırı yıkıyor, kuruluyor, tüylerini tarıyorduk. Sabahleyin onu kapatıp alış verişe çıkıyor, biraz sonra döndüğümüz zaman hayvanı kapının arkasında hafiften ulurken görüyorduk. Bizi görünce zıplıyor, yerlere yatıyor, kuyruğunu tutmak için fırıl fırıl dönüyordu.

Onun pencereden bakması ve caddeden geçen köpeklere havlaması Ahmed'in çok hoşuna gidiyordu. Finonun adını Fındık koymuştuk. Cemil bey de bu zeki köpeği sevmeye başladı. Hele oğlunun ona düşkünlüğü ve onun hareketlerine gülmesi karşısında bana :

— Ne olacak, diyordu. Çocuk işte. Anasını unuttu.

— Hayır, dedim. Neşelendi, bazen kahkahalarla gülüyor. Ama bu anasını unuttuğunu ifade etmez. Hattâ ben unuttuğunu istemiyorum. Ana sevgisi bir güçtür, insan ruhunda bir temeldir Cemil bey. Ben bunu zaman zaman hissettim. En azılı bir katil, bir haydut, kurşunu yediği zaman: «Ah anam, yandım» diye yere yıkılır. Ana ile çocuğu arasında bir vücut birliği vardır. Seksen yaşında bir erkek bile kederlendiği zaman: «Of anam, of» diye inler.

Cemil bey :

— Sen bu işi çok iyi biliyorsun, dedi. Ama şurası muhakkak ki Ahmet senin analığından değilse bile arkadaşlığından hoşlanıyor.

— Benim de istediğim bu Cemil bey.

Çocuk ruhu pek belli olmuyor. Bazı denemeler yapıyordum. Mesela, yere oturup treni çalıştırırken bir

iki defa Seniye hanımın resmini de yanımıza almış, divanın bir tarafına dayamıştım.

— Annen de bizimle beraber olsun değil mi Ahmet?

Şaşırmıştı çocuk. Ses çıkartmamıştı. Sonra bir gün :

— Şükran abla, dedi. İndirme annemin resmini. Orada dursun. O resim. Resim oyundan birşey anlamaz ki.

— Sen bilirsin Ahmet, demiştim. Ama annen hakikaten güzel kadın. Ne yazık benim annemin hiç resmi yok.

Çocuk bana bazen dert yanıyordu :

— Nesibe teyzem var ya. O hep annemi ağlatırdı. Artık iyi ol da kalk, derdi. Ama iyi olsa annem kalkmaz mıydı sanki.

— Bu çok fena Ahmet. İnsan hasta olmadan yatar mı?

— Hem annem yemek isterdi, su isterdi, Nesibe teyzem ona: «Patlamadın ya» derdi. Fatma teyze de azarlardı annemi?

— Ama anneannen daha iyi bir kadın, değil mi?

— Anneannem çok severdi annemi.

— Bayramda onun elini öpmeye gidelim mi?

— Ama seni istemezler ki.

— Ziyanı yok Ahmet. Ben görevimi yaparım. İstemezlerse dönerim.

Hakikaten ilk bayram Fatih'teki Hanife hanımın evine gittik. Şeker götürmüştük. Bizi karşılayan Nesibe :

— Mubarek günde ağzımızın tadını kaçırmak için mi geldiniz? Dedi. Fakat, Hanife hanım daha temkinli bir kadındı. Ahmed'i kucağına aldı, benim de elini öpmeme karşı durmadı.

— Çok yaşa, dedi.

Biraz oturduk. Bana :

— Ahmet alıştı mı yeni annesine? dedi.

— Ben onun annesi değilim, dedim. Onun annesinin yerini tutamam. Ben Ahmed'in hem ablası, hem arkadaşıyım. Onbeş gün sonra da beraber okula gideceğiz.

Ahmet toplu ve renkliydi artık. Hanife hanımın yanında büyük bir adam gibi oturuyordu. Biraz sonra :

— Biz, Seniye hanımı ziyarete gideceğiz, dedim. Gelmek ister misiniz?

Kadın şaşırdı :

— Siz de mi? dedi.

— Evet, dedim. Zaten ben teklif ettim. Hem lahit yapılması için bir kere daha Cemil beyin görmesi lâzım.

Hanife hanım bize katıldı. Fakat Nesibe gelmedi. Arabaya bindiğimiz zaman Hanife hanım :

— Araba da mı aldınız? dedi.

Cemil bey :

— Şükran'ın arabası valide, dedi.

Gelirken çiçekler almıştık. Yola çıktığımız zaman Cemil bey kayınvalidesiyle konuşuyordu :

— Bana uğramak nereden aklınıza geldi?

— Şükran söyledi valide hanım. Belki sizin de kızınızın kabrini ziyarete gitmek isteyeceğinizi düşünmüş. Ayni zamanda Ahmed'i de elinizi öpmeye getirdi.

— Peki, öyle olsun. Ama öküz öldü, ortaklık ayrıldı.

Cemil bey, cevap vermedi. Ben başımı çevirmeden :

— Arada kızınızın emaneti olan torununuz var, dedim.

İhtiyar hanım :

— Şükran hanım, dedi. Doğrusu sizden böyle bir

muamele beklemezdim. Kızımın yerine geçmiş bir hanımsınız. Bütün alâkayı kestirmek isteyebilirdiniz.

— Kızınız öldüyse bir hatırası vardır. Ben talihsiz bir hanımın hatırası ile neden uğraşacağım? Onun ıstırap içindeki annesini neden üzeceğim. Hattâ ben size birlikte oturmayı bile tavsiye ederdim. Bir büyük bir evde kimseye yük olmaz.

— Merhum Seniye istemedi bunu, dedi. Çünkü Nesibe rahat vermezdi insana.

— Belki Cemil bey, dedim. Ama hiç bir insan geçimsiz olarak yaratılmaz. Onu muhiti, biraz da talihi böyle yapar. Nihayet hepimiz insanız.

Konuşma kesildi. Yokuşu çıkarken ben, Hanife hanımın koluna girdim. Cemil bey Ahmed'i elinden tutuyordu. Bir toprak kümbedinin yanında durdu. Ne bir taşı vardı, ne de lahit yapılmıştı. Baş ve ayak uçlarında birer tahta parçası.

Sağda solda, binlerce lira sarfı ile yaptırılmış birer mermer karyola gibi lahitler vardı.

Ben eşarbımı başıma örterek dua ettim, üfledim. Çiçekleri toprak seddinin üstüne koydum. Hanife hanım okuyor ve ağlıyordu.

Ahmet bana sordu :

— Annem bu toprağın altında mı yatıyor?

— Evet.

— Neden annemin de mermerden karyolası yok.

— Aradan biraz zaman geçmeden yaptırılmaz. Artık sırası gelmiştir.

Cemil bey arkamdan :

— Müslümanlıkta böyle kabir yaptırmak yoktur, dedi.

Ben itiraz ettim :

— Eğer böyle bir şey olmasa, o süslü türbeler, o mezar taşları yapılmazdı. Beş altı bin lira için Seniye hanımı yerde bırakamazsınız, Cemil bey.

Ben eşarbımı başıma örterek dua ettim.

— Canım ben parasında değilim.

— Siz ödemezseniz ben öderim. Bunu çocuk da istiyor.

Bahşiş almak için yakınlara kadar gelen bekçiye işaret ettim. Mezar yapan bir usta bulmasını söyledim. Adresi de verdim. Hemen bir iki gün içinde bize böyle bir kimseyi gönderecekti.

Hanife hanımı evine bırakırken elini öptük. O beni ilk defa kendisine doğru çekerek yüzümden öptü:

— Çok iyi bir insansınız kızım, dedi.

Ben içimi çekerek :

— Benim de bir anaya ihtiyacım var hanımefendi, dedim. Ben kendimi bildim bileli bir ana kucağının hasretini çektim.

CEMİL BEYİN söz arasında bana anlattığına göre, Nesibe hanım, Seniye hanımın ablasıymış Kısmeti çıkıp evlenmemiş. Kardeşi evlenirken kıyametleri koparmış. Daha bu evlenme yapılacağı sırada kavgaları başlamış ve ölünceye kadar devam etmiş. Hanife hanımın babası bir mülkiye kaymakamı imiş. Kocası da bir deniz subayı. Babasından dul maaşı bağlatmış. Kocasının maaşından da Nesibe'ye aylık bağlanmış. Oturdukları evde Cemil beyin ve oğlunun karısından kalan hissesi varmış.

Hanife hanım kızının dedikoducu, geçimsiz ve kavgacı olduğunu bildiği halde bir pazar günü bayram ziyaretini bize iade ettiler.

Daha kapıdan içeriye girer girmez finoyu gören Nesibe hanım haykırdı :

— İlahi anne, sen de gelecek yer mi buldun? Şu hale bak. Evin içinde köpek.

O daha bu sözleri söylerken Ahmet köpeği kucakladı, odasına kaçtı. Kapıyı da kilitledi.

Nesibe hanım durmadan söyleniyordu :

— Artık bu evde şart şurt da kalmamış. Of, her taraf köpek kokuyor.

Cemil bey :

— O köpek gün aşırı yıkanıp taranıyor baldız hanım, dedi. Biz de köpek meraklısı değiliz ama Ahmet çok beğendi. Sonra bize hiç bir ziyanı yok. Hatta banyoya gidip abdest etmesi bizi çok eğlendiriyor.

Hanife hanım :

— Rahmetli kocam da pek meraklıydı av köpeklerine, dedi. Gece yarısı kalkar, gidip hayvanlara bakardı.

Köpek bahsi kapandı, arkasından pantolon meselesi ortaya çıktı. Ben pantolon giyiyormuşum. Nesibe hanım :

— Kardeşim, başını kaldır da gör, diyordu. Sana dünyanı zehir eden kocanın yeni hanımı pantolonla geziyor.

Ben bu sataşmalara aldırmıyordum. Fakat Cemil bey dayanamadı :

— Bana baksana Nesibe, dedi. Ben senin kardeşine eziyet mi ettim? Bir şikâyetini duydunuz mu? Istırap çektiyse senin kıskançlıkların yüzünden çekmiştir. Tam iki yıl ona hastabakıcılık yapmadım mı? Sonra siz iki kardeş bir örnek pantolon alıp giymediniz mi?

Hanife hanım :

— Cemil bey, geçmiş gün, Nesibe unutmuştur, dedi.

Cemil bey :

— Ben unutmadım, dedi. Son zamanlarında Seniye pantolonunu Fatma'ya vermişti. Belki hâlâ ayağındadır o karının.

Nesibe hanım :

— Ha, dedi. Ha, şu Fatma!

Cemil bey :

— Nesibe, buraya geleceksen aklı başında gel, dedi. Benim evimin içi, şu veya bu kadınla ilgim sana

tasa değildir. Şunu iyi bil ki, senin sözlerinle ne bu yuva yıkılır, ne de ağzımızın tadı kaçar.

Nesibe çıkıp giderken annesi darılınca :

— Merak etme, dedi. Seni o şoför karı götürür.

Yalnız kaldığımız zaman Hanife hanım :

— Şu delinin kusuruna bakmayınız kızım, dedi. Benim onun elinden neler çektiğimi bilemezsiniz. Pantolon giymişsiniz, ne olur? Bütün kızlar, genç kadınlar, hattâ yaşlı başlı kadınlar giyiyor. Şişman olmasam vallahi ben de giyerim. Siz böyle sokağa da çıkıyor musunuz?

— Çıkıyorum efendim, dedim. Her sabah Ahmet'le beraber alış verişe çıkıyoruz. Ama ben bûluzla çıkmam. Pantolonun üzerine bir ceket giyiyorum.

— Pekâlâ kızım.

Hanife hanım, resim albümünü karıştırırken bizim balayımızdaki resimlere baktı. Sonra Cemil beyin ilk evliliğindeki Seniye hanımla beraber olan resimlerini gördü.

— Şükran hanım, bunları neden ortadan kaldırmıyorsunuz? dedi.

— O resimler Ahmed'in annesine ait, dedim. Bir damla çocuğun kalbinden anne sevgisini söküp atamam.

— Neden kendisine anne dedirtmiyorsunuz?

— Ben annesi değilim. Varsın annesini sevsin. Bir iki komşuya göre, sözde yaşımı küçük göstermek için çocuğu bana abla demeye mecbur ediyormuşum. Bir iki yaş küçülmüşüm veya büyümüşüm, ne değişecek? Bir üvey anne olmaya bir abla, bir arkadaş olmayı tercih ederim. İşte çocuğun durumu meydanda. Bayağı toplandı, neşesi de yerine geldi.

Hanife hanımı hep beraber evine kadar götürdük, arabadan inmeden döndük.

Bu arada, hizmetçi Fatma apartmandaki komşulardan Macide hanımda çalışıyor ve durmadan Cemil

beyin kendisine evlenmek için söz verdiğini ve bir gün beni başından savarak düğün yapacağını söylüyordu.

Ben bununla pek ilgilenmiyordum. Fakat kadın zaman zaman bana saldırmak hevesine kapılıyordu. Bunu bir gün Cemil beye söyledim. O da çıkıp Macide hanıma anlatmış :

— Komşu hanım, demiş. Benim evlenmemde sizin de eliniz var. İyi bir komşusunuz, fakat size söylemek mecburiyetindeyim. Bu ahlâksız karı beni baştan çıkardığı gibi kocanızı da çıkartabilir. Söylemedi demeyiniz.

Macide hanım hoş bir kadındı. Kocasına da fazla düşkündü. Hizmetçisizlik yüzünden evinde bir mikrobu barındırmaktansa başından savmayı uygun bulmuş olacakki bir akşam apartmanda bir kavga koptu ve Fatma bohçası koltuğunda çıkıp gitti.

Sonbahar gelmişti.

Okullar açıldığı sırada bir sabah erkenden Ahmed'i alarak okula gittim. Onu ilk sınıfı okutan Nermin öğretmene teslim ettim.

Okul, Ahmed'in üzerinde önce bir şaşkınlık yarattı. Başka hiç bir arkadaşı olmamıştı. Şimdi yalnız kendi sınıfında altmış kadar oğlanlı kızlı çocuk vardı. Bunlar çeşitli ailelerden, çeşitli düzeydeki çocuklardı. İçlerinde fakirleri, zenginleri vardı. Ben, Nermin öğretmene tenbih ettim. Ahmed'i öksüz bir kızcağızla beraber oturtacak.

Ara sıra sınıfları dolaşıyor, öğretmeni hiç rahatsız etmeden bir sıraya oturarak dersi dinliyordum.

Beni önceden tanıyan çocuklar çok severlerdi. Öğretmenler de benim için okula yeni tayin edilen öğretmenlere :

— Tatlı sert ve yardımcı, derlerdi.

Hakikaten bütün öğretmenlere yardımcı olurdum, o gün derse gelemeyen öğretmenin dersine ben girerdim. Hiçbir çocuğu azarladığımı görmemişlerdi. Ama

ben en azılı sınıfa da girsem çocuklar sevinirler ve beni darıltmamak için çok uslu dururlardı.

Yemekhanedeki yaşantı çok güzeldi. Uzun masaların kenarlarında sıralar vardı. Yüz elli çocuğun birden yemek yemesi epeyce gürütülü oluyordu. Büyükler kendi işlerini kendileri görürlerdi. Ama küçüklere dikkat etmek gerekiyordu. Ben sıralardan birinin baş tarafında oturuyordum. Ahmet benim yanıma geliyordu. Sol tarafımda da onun sıra arkadaşı Arda vardı.

Arda'nın annesi ölmüş, altı ay sonra babası evlenmiş. Galiba çocuğa fazla eziyet ediliyordu ki, yılgın, korkak bir hali vardı.

Bir gün çocuğu yukarıya aldım, gömleğini çıkardım, kollarında, bacaklarında, kalçalarında fazla fazla çürükler vardı.

İçim parçalandı. Bir mektup yazarak babasını okula çağırdım. Çocuğu bir daha soyarak bütün eziyet ve işkence izlerini gösterdim.

Arda'nın babası kıpkırmızı kesildi. Cevap veremiyordu. Anneannesi veya teyzesi olup olmadığını sordum. Biraz uzakta olmakla beraber bir anneannesi varmış, fakat görüşmüyorlarmış.

— Çocuğu ya anneannesine veriniz veya böyle hırpalanmaktan kurtarınız, dedim. Tekrar görürsem sizi işinizde olsun, evinizde olsun mahcup ederim.

Daha sonra annesi okula geldi. Bana bir hayli söylenip evin işine karışmakla suçladıktan sonra çocuğu alıp götürmek istedi. Aklını başına alıp insan olmaya çalışmadıktan sonra çocuğu veremeyeceğimi söyledim. Kadın bir takım tehditler savurarak çıkıp gitti.

Hemen çocuğu hükümet doktoruna götürüp bir rapor aldım. Vurmaktan, çimdiklemekten oluşan mor*mor çürükler çocuğun bütün bedeninde vardı ve bunlar onun hayatı için bir tehlike teşkil ediyordu.*

O akşam, Arda bizde misafir oldu. Ertesi gün karı koca okula geldiler. Kadın edepsizliği ele alıyordu. Fa-

kat kocasına raporu gösterdim. Çocuğun neresinde kaç çürük varsa tesbit edilmişti.

Anlaşılıyordu ki, çocuğa iyi bakmak vadiyle evlenen, fakat anne dedikçe çimdiklenen, karanlıktan korktukça muştalanan çocuk küçücük hayatında kararmış bir çiçek gibi solmuştu. Bir başkasının aile hayatına müdahaleye hakkım olmayabilirdi. Fakat babasına :

— Bu çocuğun hayatını takip edeceğim, dedim. Bir yerinde bir çürük daha görürsem sizi öz yavrunuza işkence ettirmekle suçlayıp dava açtıracağım. Arda'yı bu okuldan da alamazsınız.

Adam bana söz verdi. Bir iki gün sonra Arda'dan işittim :

— Babam yine annemi dövdü, diyordu.

Kadın belki şirretlikte devam edecekti, ama adam onu yıldırmış, ele güne karşı kendisini rezil ettiğini söyleyerek bir damla çocuktan ne istediğini sormuş ve işi ayrılmaya kadar götüreceğini belirtmişti.

Daha sonra çocuğu ihtiyar bir kadın götürüp getirmeye başladı. Arda zeki, duygulu, açık kumral, yeşil gözlü bir kızcağızdı. Babası iyi derecede bir memur olduğu halde üstü başı pek perişandı.

Bu perişanlık anneannesinin yanında daha fazla arttı. Kadın acılı ve fakirdi, çocuğu ancak besleyebiliyordu. Üstüne başına birşeyler almaya gücü yetmiyor ve bunu babası da yapmıyordu.

Kış yakın olduğu için bir öğle vakti okuldan çıkarak çocuğa ayakkabı aldım. Ayakkabı bir çocuğun hayatında çok önemli bir yer tutar.

Kendimden biliyorum. Bir teyze eline kalmıştım. Zavallı fakir bir kadındı. Beni giydirmeden, hatta beslemeden çok okutmaya çalışırdı. Liseye geçtiğim sırada bile bir tarafa çarpılmış ayakkabılarla gezmek zorunda kalırdım. Arkadaşlarımın defterlerini temize çekip birkaç para aldığımı ve bununla kendi eksiğimi tamamladığımı çok iyi bilirim.

İhtiyar enişte karda, kışta su alan ayakkabılarla bir cami avlusuna gider, orada meyzine emanet ettiği daktilo makinesini ve iskemlesini alıp dilekçe yazar, kazanmasa bile kazanır görünürdü.

Hayatta en büyük sevincim onlar ölmeden önce öğretmenlikten aldığım maaştan onlara yiyecek ve hediye almakla olmuştu. Onlar yetiştirmişti beni ve onların eseriydim ben. Sonra bir yandan çalışmış, bir yandan da pedagojiye girmiştim. Ama o zavallılar benim yüksek okul mezunu olduğumu göremediler.

Böylece çocuğun hayatındaki ayakkabının değerini ben çok iyi anlamıştım. Büyük anne bana teşekküre geldi, ama bir iki gün sonra baba kafa tuttu :

— Benim kızım sadakaya muhtaç değildir. Kimsenin ayakkabı olmaya hakkı yok.

— Ya, dedim. Bir damla çocuk bu yağmurda çamurda altları patlak papuçla mı gezecek. Hani zenginliğiniz?

Meğer adam karısına, anneanneye götürmesi için para veriyormuş. Daha sonra bunu bana ihtiyar kadın anlattı. Artık her ay belli bir para verecekti ve bunu kendi eliyle getirecekti. Bana da tekrar uğrayarak çocuk üzerinde titiz davrandığım ve olumlu etki yaptığım için teşekkür etti.

Arda ayrıca incelemeye değer bir yavrucaktı. Onun yanında Ahmet öksüzlüğünü unutuyor, bu kızcağızın elemini gidermeye çalışıyordu. Bu annesizlerin beraber oturmaları beni hem hislendiriyor, hem de mahzun ediyordu.

İHTİYAR KADIN düşe kalka gelip torununu alıyordu. Bazen bu küçük kızı apartmana götürüyor, gece alakoyuyordum. O da yedi yaşına gelmişti. Aklı eriyordu. Birçok şeyi hatırlıyordu.

Bir sabah kahvaltı ederken canının birşey isteyip

İhtiyar kadın düşe kalka gelip torununu alıyordu.

istemediğini sordum. Tuhaf bir hırs ve şaşkınlık içinde :

— Pastırma, dedi.

— Pastırma mı? Ama okulda ağzın sarmısak kokar.

— Koksun, dedi.

Bir iki dilim pastırmayı önüne koydum. Arsız bir kedi hırsıyla onların üzerine kapandı. Elinden alacaklarmış gibi çabuk çabuk ve hırsla yedi. Bundan sonra Arda'ya bir gevşeklik, bir rahatlık geldi. Yüzünü okşadım :

— Şimdi anlat bana, dedim. Pastırmayı çok mu seviyorsun?

— Sevmiyorum, dedi.

— Peki neden istedin?

— Şey, benim üvey annem var ya! Arda çok seviyor pastırmayı diye babama pastırma aldırıyor. Sonra bana hiç vermeden hepsini kendisi yiyor. Sahanda pişiriyor. Ben çok, çok imrendim öğretmenim.

Bu, üvey ananın doğurmadığı ve evde bulduğu yavrucağa yaptığı bir işkence biçimi idi. Neydi bu hainlik, neydi bu işkence ve öksüzlerin çektiği?

Herhangi bir insan, eğer kendi mesleği değilse, kendi başına gelmemişse, bir gözleri görmeyenin, bir topalın, bir başka hastalığı veya sakatlığı olanın halinden anlamaz. Derinlemesine fikir sahibi olamaz.

Gerçi ben mahrumiyet çektim ama, üvey ana yüzü görmedim. Teyzem ve eniştem ellerine düştüğüm zaman beni avutmak, yüzümü güldürmek için ellerinden geleni yaptılar.

Fakat öksüzlük, öksüzlüktür. Anasızlık hiç bir varlıkla örtülemez. O bir yaradır ki, daima açık kalır.

Ben öksüz ve anasız olduğum için bu ıstırap verici durum üzerinde daima durdum.

— Öksüzün sırtını okşamışlar, vay arkam demiş.

— Öksüzün şeytanı çoktur.

— Öksüz oğlan göbeğini kendi keser.

Gibi ata sözleri bile var. Nereden bilmiyorum, bir hizmetçinin şöylediği sözden aklımda kaldı. Çok ince ekmek dilimine öksüz dilimi derlermiş.

Yine bir türkü kulağıma çalınmıştı :

«Üvey oğluna yedirir bulgur pilavını,
Kendi oğluna yedirir pirinç pilavını.
Ah analar, vah analar,
Ne de hain oluyor, üvey analar.»

Evet, bir kadın kendisinden önceki kadının doğurmuş olduğu çocuğu evde çok görür. Bir insan olarak onu korumayı, onu yetiştirmeyi aklma bile getirmez. Ona karşı daima hırslıdır, zalimdir. Kocasının bu çocuğu sevmesini çekemez. Her fırsatta çocuğu zehirler ve sokar.

Ben, pedagoji tahsilim sırasında üvey analar adında bir inceleme yazısı koymuştum ortaya. Dilimizde bir tarama yapmıştım. Ortada şuur altı bir kin vardı üvey analarda.

Acaba erkek çocuklu bir adama varmakla ben hayatta büyük bir deneme mi yapmak istemiştim? Kimbilir?

Ben karşımda hakikaten bir üvey evlât bulmuştum. Teyzesi ve hizmetçi ayrı ayrı ölen annenin yerini almak istemişlerdi. Bunda başarı gösteremeyince de çocuğu korkutmuş, üvey anneyi onun gözünde insaf ve acıma bilmez bir yaratık olarak canlandırmışlardı.

Ben, bu çocuğa karşı bir defa olsun kaşlarımı çattığımı hatırlamıyorum. Bu konuda incelemelerde bulunmuş olmasam belki ben de bir üvey ana tipi olarak ortaya çıkar, hiç olmazsa Ahmed'i anneannesine sürgün ederdim.

Üvey annelerinin duygularına karşı, yaşları çok küçük de olsa, çocukların da üvey anaya karşı tepkile-

ri vardı. Yabancı bir kucak, yabancı bir ana kokusu onları asla tatmin edemiyordu.

Böyle olmakla beraber, ters koşullarla bir araya gelen iki insan arasında bir yakınlaşma, bir anlaşma olabiliyor.

İlk zamanlarda Ahmed'in gözlerinde sinsi bir hiddet, bir kin pırıltısı vardı. Babası ile aramızdaki münasebete bütün gücü ile dikkat ediyordu. Şuur altı bir güçle bizi inceliyordu.

Babasının bana yaklaşmasına, çocuğun gözleri önünde asla müsaade etmedim. Küçük bir el şakasına bile.

Kocam kızdı, hiddetlendi, ona bu küçük erkeği kinlendirmemek gerektiğini anlatmaya çalıştım. Ama o bir pedagog değildi :

— Bir damla yumurcağın esiri mi olacağız be? derdi.

Ona göre, çocuk kıskanacak, belki ağlayacak, öfkelenecek, ama sonunda bu durumu hazmedecekti. Böyle söylüyordu babası. Ben de :

— Evet, hazmedecek, ama bünyesine zararlı olan maddeleri de hazmetmiş, kanına karıştırmış olacak, diyordum.

Cemil bey, anlamıyordu bunu. Birşeyler vardı ama onun merakını çekmiyordu bunlar. Sadece kendi nefsini düşünüyordu.

İşte bu benim ısrarlarımla Seniye hanımın mezarını yaptırmaya girişmiş ve o bedbaht kadını yerden kaldırarak sanki mermer bir karyolaya yerleştirmişti.

Yağmurlu ve soğuk bir sonbahar günü, Ahmet'le birlikte oraya gittim ve yapılandan memnun oldum. Bekçiye para vererek mezara iyi bakmasını ve bir gül fidanı dikmesini söyledim.

— Bu çocuk bu kadının oğlu mu? dedi.

— Evet, dedim.

— Siz nesi olursunuz?

— Ben bu Seniye hanımın ölümünden sonra Ahmed'in babasıyla evlendim.

— Çok şey, nasıl oluyor bu?

— Neden olmasın?

— Başkası olsa toprağı bile dümdüz ederdi.

Toplumumuzun içine böyle bir inanç ve davranış yayılmış. Denecek birşey yok. Bir de üvey babaları düşünüyorum. Aldıkları dul kadının yanında bir de takıntısı var. Erkek yaradılş bakımından dişisini çok kıskanan bir yaratıktır. Kadının beraberinde getirdiği bir çocuk bir başka erkeğin o kadının hayatına karıştığının bir belgesidir. Gerçi bile bile alır ama daima kendisini rahatsız eder bu çocuk. Rahatsız ettiği için de onu görmemek, başından defetmek ister. Bunu yapamadığı takdirde işkenceye başlar.

Kış başlangıcında, Hanife hanım yine bir pazar günü daireye geldi. Ahmet, anneanne diye boynuna sarıldı. Bu kadın küçük kızını kaybetmişti, ben onun kocasıyla evlenmiştim. Buna rağmen bana tahammül edebiliyordu. Hatta konuşmasında hiçbir kin sezdirmiyordu. Sadece üzgündü.

Evin eşyasında bir hayli değişiklik yaptığım halde kızının havasını orada duyuyordu. Salonda Seniye'nin resmini gördü. Yüzüme baktı :

— Şükran hanım, bunu ne diye astınız buraya? dedi.

— Ne bileyim, dedim. Bu ailenin kadını, bu yuvanın kadını değil mi?

— Ayrı bir maksadınız var mı? diye sordum.

— Hayır, yalnız hatırını sayıyorum. Gözlerim ona alıştı. Sonra Ahmed'in annesi. Sizi üzüyorsa kaldırırım.

— Hayır, ben sizin düşüncelerinize şaşıyorum.

Sonra bana sordu :

— Sizde anneliğe ait bazı belirtiler var mı?

— Yok, dedim.

— İstemiyor musunuz?

— Evin içinde bir çocuk var. Bir daha olursa araya bazı problemler girer. Benim bir zaman için olsun çalışmam mümkün olmaz.

— Cemil bey istemiyor mu?

— O çocukların aileyi rahatsız ettikleri düşüncesindedir.

— Ama siz çocukları çok seviyorsunuz. Kendi çocuğunuzu kimbilir ne kadar seversiniz.

— Muhakkak severim.

— Analık zevki de vardır.

— Vardır hanımefendi, ama anaların ıstırabı, duydukları zevkten çok daha fazladır sanıyorum. Bir evlâdın anneye verdiği endişe ve ıstırap bitip tükenir mi? Evlendirip ayrı bir yuvaya çıkardığınız zaman bile tasasını çekersiniz.

— Haklısınız kızım.

Hanife hanım, giderken kendisini yüzünden öptüm ve her zaman için beklediğimi, hattâ daireye gelip istediği kadar kalmasını söyledim. Bana :

— Gelmek isterdim Şükran hanım, dedi. Ama öteki ahlâksızı ne yapayım! Hem ona da suç bulmuyorum. Nedense o çirkin olarak doğdu. Evlenemedi. Bu çirkinlik ruhuna da sirayet etti. Ne olsa evlât. Ben kahrını çekerim ama siz ne kadar iyi yürekli olsanız ona tahammül edemezsiniz.

Sonra ayak üstü anlattı :

— Seniye'nin mezarının yapıldığını haber verdiniz. Onunla beraber gidip gördüm. Bana söylediği şu : «Kardeşimi soğuk mermerlerin içine gömdü, kendisi ceviz karyolalarda yatıyor». Halbuki siz ne Cemil beyi tanırdınız, ne de Seniye'yi! Zavallının ömrü o kadarmış.

— Vallahi hanımefendi, Nesibe hanım hainliğin, kıskançlığın âdetâ edebiyatını yapıyor. Benim kendisine söyleyecek bir sözüm yok.

BAHARA KARŞIYDI. Cemil bey bir akşam :

— Şükran, dedi. Nesibe evleniyormuş.

Şaşırdım. Nesibe kırkbeşinde vardı. Sonra ne yüz güzelliği, ne de vücut güzelliği vardı. Ahlâk derseniz sıfır. Böyle bir yaratığı kim alır!

Ben düşünürken, Cemil bey :

— Genç daire arkadaşlarımdan birinin babası ile evleniyormuş, dedi. Adam son derece aksi ve geçimsizmiş. Özellikle gelinlerine karşı bir peşin öfke beslermiş. Neredense Nesibe'yi tanımış. Evlenme teklifinde bulunmuş. Adam da hani öyle pek düşkün değil. Elli beş yaşında.

— Hayırlısı olsun, dedim.

Nesibe hanım evlenme gibi bir mutluluğa eriştiğini bana ve eski enişte sine göstermek için telefon etmişti. Tabii benim okulum vardı, gidemedim. Cemil bey gitti. O akşam bana :

— Tencere yuvarlandı kapağını buldu, dedi. Menhus suratlı bir ihtiyar. Çocukları bile onun davranışlarından mahcup oluyor. Öğrendiğime göre, gelinlerine ve oğullarına miras bırakmamak için kim olursa olsun, birisiyle evlenmeye kalkmış. Üstelik adam izbandut mu, izbandut! Nesibe yanında ufacık kalıyor. Hanife hanım bile bu ölçüsüz evlenmeye karşı şaşkın. Ama Nesibe'ye söz geçer mi?

Daha sonra öğrendim ki, Nesibe'nin kocası altlı üstlü kullandığı apartman dairesinden iki oğlunu da sürüp çıkarmış.

Bu arada Arda'nın babası bir iki defa okula gelerek çocuğun durumunu öğrenmek bahanesiyle kayınvalidesinin durumunu da öğrendi. Doğrusu kadın kızcağıza çok iyi bakıyordu. Adamın yeni karısı bu kadını evine sokmazmış.

Ne garip, benim fikirlerimle diğer insanların görüşleri arasında büyük aykırılıklar vardı. Bütün toplum-

da bir üveylik problemi olduğu muhakkaktı. İnsanlar normal olarak dul bir erkeğin veya kadının geçmişini kabul edemiyor, mutluluklarını bu yolda yitiriyorlardı.

Kocam bile zaman zaman bana :

— Senin bana karşı hiçbir muhabbetin yok, diyordu, çünkü sevginin belirtisi kıskançlıktır.

Kendisine cevap vermeye lüzum görmüyordum. Çünkü, onda hırstan, menfaatten arınmış bir sevgi yoktu. O sadece kadın arıyordu. Nitekim karısının sağlığında bile hizmetçisi ile oyalanmış, belki dışarıda da kendisini bu yolda eğlenceler aramıştı.

Üvey oğlum sınıfını geçti. Okul tatil oldu. Ben de haftada bir gün gidip gerekli işler için nöbetçi öğretmenlerle çalışmaya başladım.

Kapıcımız, on üç, on dört yaşlarında kadar bir köylü kız getirdi. Hiç bir aylık istemeden bizimle çalışmasını istiyordu. Kız son derece fakirdi. Dişinden tırnağına kadar bir muayeneden geçirttikten sonra giydirip kuşattım, karnını da doyurdum.

Bu, Safiye adındaki kızın anası, babası yokmuş. Uzaktan kapıcının akrabası olurmuş. Halasının yanında, köyde, öteki kadınlar gibi, rençber olarak çalışıyormuş.

Kızcağız ilkel bir yaratık demekti. Ölmeyecek kadar yemeğe alışmıştı. Evin içinde kendisine alınan ayakkabıları, hatta çorapları giymiyordu. Yalınayak geziyordu, alınanların eskiyeceğini söylüyordu.

İlk günlerde darılan olur mu diye yemek yemeğe korkuyordu. Doyasıya yemesini söylediğim zaman bir bütün ekmeği rahatlıkla yedi.

Tabak, çanak, bardak kırıyordu. Her işi ağır bir yük kaldırır gibi yapıyordu. Birşeyi yere yavaşça koymayı akıl edemiyordu.

Yirmi gün kadar bize epeyce ziyan yaptı. Ama yavaş yavaş temizliği ve kap kacak kırmamak için ne yap-

mak gerektiğini öğrendi. Sofranın bir köşesinde de o yemek yiyordu.

Okul tatil olalı bir ay kadar geçmişti ki, bir gün eve bir emniyet memuru geldi. Kucağında sarışın, bebek gibi güzel bir kızcağız vardı, belki dört, beş yaşında bulunuyordu.

İnce yapılı, nazik, sarışın bir karısı varmış. Doğumdan sonra bir türlü toparlanamamış. Çocuk iki yaşına geldiği sırada ölmüş. Fakat çocukta inanılmaz bir hatırlama varmış. Anasından kalan bir terlik tekini elinden bırakmıyormuş.

Sonradan aldığı kadın çocuğu hırpalamaya başlamış. O zaman sıkıca tenbih etmiş. Çocuğa bir fiske vurur, bir zarar verirse dövecek ve evden atacakmış.

Bir ziyan vermiyormuş ama çocuk ana şefkatine muhtaçmış.

Mavi gözlü, sarı saçlı, minimini bir kız olan Suzi'nin elinde hakikaten bir ufacık terlik vardı. Anlaşılıyordu ki ölen anasının eli ayağı pek ufakmış.

Emniyet memuru İhsan efendi :

— Yaşatamadım onu, diyordu. Allah sizi inandırsın elimden gelenden fazlasını yaptım. Şuna buna yalvardım, en büyük hekimlerin kapılarında ağladım. Ama yaşatamadım. Kaldı bu yavrucak elimde. İlk zamanlarda anne anne, diye ağlıyordu. Anasından ne kalmıştı ki. Bir bu terlikler. Komşular ne varsa evden çıkarıp atmışlar. Bir bunlar kalmış. Koynuma alır, terliği verirdim eline. Zavallı uyurdu. Gece gündüz bırakmazdı elinden.

İhsan efendi belki iki saat durmadan anlattı, zaman zaman ıslanan, dolan gözlerini sildi. Sonra ben sordum :

— Anlattıklarınız çok acıklı. Allah size kolaylık versin. Fakat ben ne yapabilirim?

Memur adam :

— Müdür hanım, dedi. Ben de bilmiyorum. Ben

çaresiz kalmış, darda kalmış bir insanım. Bu ipek gibi çocuk ziyan olup gidecek. Bana zavallı eşimin emaneti. Siz söyleyiniz bana, ne yapayım?

— İkinci karınız bakmıyor mu? dedim.

— Bakıyor, Şükran hanım. Fakat sevmiyor. Halbuki bu çocuğun sevgiye ihtiyacı var. O daha anadan kopmamış bir zavallı.

— Bana ne için getirdiniz?

— Bilmiyorum. Sizin çok iyi bir insan olduğunuzu söylediler.

— Kim söyledi?

— Dürdane hanım. Arda'nın anneannesi.

— İhsan efendi, okul çağında bir çocuk olsa haydi gündüzleri okulda tutayım. Fakat bu daha hayli küçük.

— Biliyorum Şükran hanım, biliyorum.

— O halde?..

— Ne bileyim, çaresizlikten aldım getirdim.

Bir gün için çocuğu alakoydum. Kucağıma aldığım zaman hiç yadırgamıyordu. Saçlarını taradım. Yüzünü sildim. Oyuncaklarla oynaması için yere bıraktım. Terlik daima elinde duruyordu.

Sonra beraber sokağa çıktık, elinden tutarak yürüttüm. Bir elinden de Ahmet tutuyordu. Suzi'ye kocaman bir bebek aldık. Yatınca gözleri kapanıyor, kalkınca açılıyor, karnına bastıkça anne kelimesine benzer bir ses çıkartıyordu.

Çocuk bu bebeği çok sevdi. Onu aldığım için bana da hep gülümsüyordu. Ahmed'e de abi diyordu.

Cemil bey, o akşam bu çocuğu görünce :

— Ooooo, dedi. Bu olmadı işte. Ben buna gelemem.

— Neye gelemezsin? dedim.

— Elin yumurcaklarının kahrını çekemem.

— Sen çekemezsin ama ben çekerim.

— Şunun bunun çocuğu derken bana hiç vakit ayırmıyorsun.

— Ben senin eğlencen değilim. Benim de isteklerim, zevklerim var.

— Canım okuldaki görevin yetmiyor mu?

— Hayır.

— Ama bu işi çıkmaza sürüklüyorsun.

— Cemil bey kulağıma koyma böyle şeyleri. Hakikat oluverir.

Biz münakaşasını yaparken Ahmet :

— Ne olur baba, kalsın Suzi bizimle, diye yalvardı.

Fakat çocuğu alakoymamız da mümkün değildi. Babası ona pek düşkündü. İhtimal ölen ve anlattığına göre, pek ince ve pek nazik olan karısını hatırlatıyordu.

İki gün sonra İhsan efendi gelip kızını aldı. Bir hafta sonra da Ahmet'le Arda'lara gittik. Oradan sorup öğrenerek İhsan efendinin evine gittik. Suzi'nin bebek ve terlik hâlâ elindeydi. Üvey anası kalın kaşlı, kara gözlü, genç irisi bir kadındı. Çocuğun çırpınarak bize doğru koşmasından kim olduğumuzu anlamıştı. Pek basit olan evlerinde Ahmet'le kızcağız oynarken kadın bana dert yandı :

— Hanımım ben günahtan korkarım. Buncacık çocuğun ne suçu var ki döveyim, hırpalayayım. Anacığını da bilirdim. Çıtkırıldım derlerdi ona. Hekimler çocuk yapma demişler, ama Allah vermiş. Hepimiz severdik, hepimiz acırdık. Bana Hatçe aba derdi. Ne bileyim o ölecek de ben kocasına varacağımı? Allah inandırsın bu kızcağızın saçının bir teline dokunmadım. İhsan efendi beni azarlayıp duruyor. Neden ağlarmış bu çocuk, neden yemek yemezmiş, neden zayıfmış. Ben ne bileyim? Babasına sókulur yatar, benim kucağıma çıkmaz. Zahir üvey ana olduğumu bilir.

Suzi'ye de bir iki defa tekrarlayıp söyledim :

— Hatçe annen seni kucağına alsın, bize getirsin olur mu?

Kadına apartmanı da tarif ettim.

HANİFE HANIM, bana geldi. O, kızının üzerine evlendiği için eski damadına küskündü. Fakat Ahmed'e çok iyi muamele ettiğim, ölen Seniye'nin hatırını saydığım ve kendisine de iyi davrandığım için beni sevmese bile tahammül ediyor ve benimle görüşüyordu.

Son gelişinde bana dert yandı :

— Şükran hanım, siz tahsilli ve çok iyi düşünen bir hanımsınız.

Anlattığı şu :

Büyük kızı olan Nesibe evlendiği adama karşı çok ağır muamele ediyormuş. Bu adam hayli zenginmiş. Nesibe emlâkinin kendi üstüne verilmesi için adamı zorluyormuş. Adam paraya düşkünlüğünü sezince onunla evlendiğine pişman olmuş. Nesibe kıymeti olan ne varsa evden alıyor annesine getiriyormuş. Bu yüzden de ana ile kızın arası açılmış.

Münakaşalar yüzünden yaşlı olan adam hastalanmış, zaten damar sertliği ve şeker hastalığı varmış. Oğulları ve gelinleri gelip babalarını yorgan döşek yatarken görmüşler. Adam da ağlaya sızlaya: «Bu kadın beni öldürecek, beni kurtarın» demiş.

Oğulları çok kızmış. Nesibe'yi taşlıkta yakalamışlar, ağzına bir yastık bastırmışlar, eşek sudan gelinceye kadar dövmüşler. O kadar dövmüşler ki, bayılıp kalmış, oğulları da çekilip gitmişler.

Nesibe kendisine gelince doğru polis merkezine gitmiş, şikâyet etmiş. Fakat oğulları böyle birşey yapmadıklarını söylemişler. Kadın isbat edememiş. İki gün yediği dayaktan hasta yatmış.

Zaten hırslı ve öfkeli olan Nesibe'nin ne tehlikeli

bir hal aldığını düşünüyordum ki, bir iki gün sonra kocasının öldüğünü gazetelerde okudum. Nesibe'ye bir maaş bağlandığı gibi epeyce de gelir kaynağı kalıyordu.

İşte bu sırada Hanife hanım tekrar bana geldi. Kızından dert yanıyordu. Nesibe uslanmamıştı. Eline para geçeceğini anlamış, daha fazlasını kapmaya kalkmıştı. İlk işi de Cemil beyin, Ahmed'in ve Hanife hanımın hissedar olduğu evi almaya kalkmasıydı. Burada Nesibe'nin pek az bir hissesi vardı. Kadın öz annesini evden çıkarmak istiyordu.

Bunu Cemil beyle konuştuğumuz zaman kendisine :

— Hanife hanımın bu hisseyi alacak parası olmadığına göre, sen mahkemenin tayin edeceği bedeli ver, bu evdeki Nesibe'nin hissesini al, dedim.

Cemil bey :

— Ben böyle bir işe girişmeye lüzum görmüyorum, dedi.

— Bunu ben arzu ediyorum, dedim.

— Sen arzu ediyorsan sen al, dedi.

— Sen, Ahmet'le birlikte hissedarsın.

— Ben böyle bir işe girişemem dedim sana.

— Pekâlâ..

Çok garip. İnsanlar kendi tutkularına tutsak oluyorlar. Belki ben de öyleyim. Benim de bu üveylik konusu üzerinde çaba harcamam bir tutku. Fakat ben kendimi toplum yararına bir konuda çalışıyor görüyorum. Halbuki kocam sadece istediğini yaptırmak kararında olan bir insan. Hattâ beni baskısı altına almak istiyor. Her arzu ettiği anda ben onun elinin altında bulunacak ve ona hizmet edeceğim.

Bir iki defa böyle düşünmekte haklı olmadığını anlatmak istedim. Yüzüme garip garip baktı.

— Sen kadın değil misin? dedi.

— Evet.

— Erkeğinin sözünü dinlemen, ona bağlı olman gerekir.

— Acaip, bunu ciddi mi söylüyorsun?

— Bundan tabii ne var? Neye şaştın!

— Hangi devirde yaşıyoruz?

— Bin sene sonra da bu böyledir, böyle olacaktır.

— Senin kafana göre öyle. Ama kanuna göre değil.

— Kanun bu dairenin kapısından içeriye ayağını atamaz.

— Şaka mı ediyorsun?

— Çok ciddiyim. Erkek erkekliğini, kadın kadınlığını bilmeli.

— Yani senin keyfine tabi olacağım, bağladığın yerde otlayacağım. Sen emir vereceksin, ben de ona göre yaşayacağım?

— O kadar da değil. Bak sana öğretmenlik yapman için izin verdim.

— Ben senin izninle öğretmenliğe başlamadım. On senelik öğretmendim. Emek verdim, okudum ve devam edeceğim.

— Ben müsaade etmezsem sen çalışamazsın.

— Sus, yeter. Budalalık etme. Sen bencil bir insansın, hepsi bu. Boşuna bir kafa taşımışsın. İçi bomboş.

— Görüşürüz.

— Beni iyi dinle, moralimi bozma, bir ev tutar giderim.

— Gidemezsin, kocanın gösterdiği yerde yaşamaya mecbursun.

— Kanundan işine gelen sözleri ayıklamayı akıl ediyorsun. Unutma ki bu evde beni tutan hiç bir bağ yoktur.

— Beni dinle Şükran. Bugüne kadar ben sana sa-

— Moralimi bozma. Bir ev tutar giderim.

hip olamadım. Daima benden kaçtın, daima naza çektin kendini.

— Tabii, buna iki neden var. Birisi karın hasta yatağında canı ile uğraşırken senin bitişik odada hizmetçi ile düşüp kalkman. Bunu sonradan öğrendim. İkincisi de Ahmet'tir. Ben bu çocuğa üvey ana olmak istemedim. O her hareketimizi kontrol altında tutuyordu. Şuur altı bir duygusallığı vardı. Bak bugün çok sakin, çalışkan, huzur içinde bir çocuk. Sen baba sevgisinden de mahrum musun?

— Ben oğlumu severim.

— Buna inanmak istiyorum. Ama şunu unutma, bu münasebetsiz iddialarda bulunmakta devam edersen bir ev tutar, giderim. Ahmed'i de Hanife hanıma bırakırım. Artık ne yaparsan yap!

Cemil bey kızgınlıkla yüzüme baktı. Dişlerini gıcırdattı. Bu manzara beni sinirlendirdi.

— O dişleri bana bileme, dedim. Vururum seni.

— Vurur musun?

— Evet, vururum.

— Ne ile?

— Orasını ben bilirim.

Ellisinin üstünde adam. Gücü kuvveti yerinde ama içinde yüreği yok. Bir soğan erkek. Bir muhallebi çocuğu olarak yetişmiş bir kimse. Ömründe bir spora merak sarmamış. Ömründe bir maça gitmemiş. Yesin, içsin, uyusun. Paralar gelsin.

Üzülerek anladım ki, Ahmet aramızdaki bu çatışmayı dinlemiş. Onu kendi odasında gözleri kıpkırmızı buldum. İçine çekilmiş, kapanmıştı çocuk. Artık sekiz yaşındaydı ve aklı ermeye başlamıştı. Bizim konuşmalarımızdan kendisine bir pay çıkarmış, kimbilir ne gibi fikirler edinmişti.

Üstüne düştüm ama konuşturamadım. Çocuk ola-

rak kederlenmesinin sebebini öğrenemedim. Yemeğe gelmedi. Bayağı ağlıyordu.

Benden sonra Cemil bey de gitti. Eli boş döndü :

— Senin gideceğini zannediyor, dedi. Bu çocuğa bugüne kadar çok iyi davrandın. Birdenbire onun moralini bozup hayatını yıkmaya hakkın yok.

— Kendi hayatım yıkılırken onunkini düşünemem. Ben güçlü ve sağlıklı olmalıyım ki başkalarına yararlı olayım. Sen önce kafandaki saçmalıklar için bir avukata danış, sonra gel konuşalım.

Karı koca bir kaç gün dargın durduk. Bereket hemen ikinci günü okul açılmıştı. Yeni bir ders devresine giriyorduk. Ahmet yarı küskün, içine kapalı benimle birlikte okula gidiyordu.

Pek lüzumu olmadan konuşmadığım için Cemil bey aramızın düzelmesi için bahaneler arıyordu. Hattâ onun için erken olduğu halde bizimle birlikte, araba ile dairesine gitmeye başladı. Hep birlikte kahvaltı ediyor ve çıkıyorduk.

Arabada, giderken, arkada oğlu ile birlikte oturan kocam bu çocukla arasındaki tabii bağlantıyı kuvvetlendirmeye çalışıyordu. Ama böyle şeylere pek alışık değildi. Ya sulu bir insan halini alıyor veya kırıcı oluyordu. Halbuki, Ahmet ona karşı son derece duygulu görünüyordu. Bir küçük söz çocuğun sinirlerini bozuyor, yanaklarında kızarıklıklar dolaşıyor, gözleri çakmak çakmak oluyordu.

Onu okula bırakıyor ve babasını dairesine kadar götürüyordum. Yolda, Cemil bey bana :

— Görüyorsun, diyordu. Bu oğlan bana düşman. Ne yapsam yaranamıyorum. Onu benden sen soğuttun.

— Hayır, herkese karşı küskündü o. Mezarlıklarda, kara topraklarda, akreplerin çiyanların vücudunu delik deşik ettikleri anacığının meleklerle yolladığı yün hırkaya sarılarak uyutulan bu çocuğun durumunu

sen duymadın. Ben uyardım seni. Süt gibi beynine böyle acılar, facialar yerleştirilen bu çocukta elem, ıstırap bir uzuv halini almış. Onu kolay kolay söküp atamayız.

— Şükran, bunu ben inceleyip bulamazdım. Bu senin mesleğindi. Seni takdir ediyorum. Ama biraz da beni sevdir. Ben de babayım, ben de insanım.

— Ne yapabilirim Cemil bey. Sevgiyi enjeksiyonla kanma karıştıramam. Sen evine geldiğin zaman sadece yemeği, sadece yatak arkadaşını düşünüyorsun. Belki babalık duyguların var. Ama oğlunu emin ellere bırakmanın huzuru içinde, artık onu umurlamıyorsun. Bir gün olsun dersleriyle meşgul olduğunu, yanına alıp konuştuğunu hatırlamıyorum. Sonra yumuşak ve uysal bir insan değilsin.

— Ben farkedemiyorum, Şükran.

— Aşk olmayınca meşk olmaz derler.

— Şuna inan ki, ben oğlumu severim. Onun uyuyuşunu seyretmek, onun çalışmasını görmek, sesini işitmek beni hoşlandırıyor.

— Biraz da bu hallerini ona hareketinle anlatmaya çalış. Mesela bir uçak idaresinden söz ediyor. Hemen: «Sakın heveslenme, düşer bin parça olursun» diyorsun. On yıl sonra otomobil kullanmak için ehliyet alacağını söylüyor «şoför olmaya heveslenme» diyorsun. İnsaf et. Binlerce memur erkek ve kadın var. Araba kullanıyorlar. Sen heves etmeyebilirsin. Zaten teknik işlerden hoşlanmıyorsun. Ama, Ahmet elbette bir araba kullanacaktır. Kendi yapmadığını oğlunun da yapmamasını isteme. Baban bir subaymış. Sen sivil memur olmuşsun. Mutlaka ayni yol takip edilmez. Bu soyadı veya ticarethane değil ki, kuşaktan kuşağa geçsin.

— Bana iyi ders verdin bugün.

— Ders değil, konuşuyoruz işte. İstediğin zaman

fikirlerin en iyisini bulup ortaya çıkarırsın. Haydi iyi işler.

CEMİL BEY küstah tavırlarını, kaba sözlerini tamamen değiştirdi, Ahmed'in de morali düzeldi.

Çocuk kadınla erkek arasındaki münasebeti biliyordu. Zamanın çocukları böyle şeyleri çok erken öğreniyorlardı. Bir gün, ona ders çalıştırırken :

— Şükran abla, dedi. Sana birşey soracağım.

— Sor bakalım, dedim. Dersle ilgili mi?

— Hayır.

— Önce dersimizi yapsak, sonra başka konulara geçsek olmaz mı?

— Hep onu düşünüyorum, aklıma ders girmiyor

— Peki, sor bakalım.

— Şey, senin karnında çocuk var mı?

Garip, şaşırtıcı bir sual. Önce :

— Yok, dedim.

Sonra ben sordum :

— Bunu neden sordun bana?

— Arkadaşımın annesinin karnında çocuk varmış. Karnının içinde kımıldanıyormuş.

— Ahmet, dedim. Her şeyin bir öğrenme çağı vardır. Ama bana böyle bir soru sorduğuna kızmadım.

— Babama sorsam beni azarlardı.

— İyi ettin. Bütün canlıların dişileri doğurur. Yavru yaparlar. İnsanların üremesi için bu gerekli.

— Biliyorum Şükran abla, ama senin karnmda neye çocuk yok?

— Bazı kadınların çocukları olmaz.

— Ama sen çocukları seviyorsun.

— Haklısın. Çocukları çok seviyorum. Onun için okul öğretmenliği yapıyorum. Hem sen varsın. Artık erkek oluyorsun, büyüyorsun ama ben seni de çok seviyorum.

— Biliyorum, beni hep düşünüyorsun. Babam başka bir kadınla evlenseydi beni çok hırpalardı. Bana asıl annemin adını bile unutturmak için herşey yapardı.

Çocuk bu «herşey» derken bütün eziyet ve işkenceleri sesinde topluyordu. Gözlerinin içi de doluyordu.

— Başka bir kadın olsaydın seni hiç sevmezdim Şükran abla. Sen annemi sevdiğin, bana onu unutturmadığın, onun mezarını yaptırdığın, onun toprağına güller diktirdiğin için seni çok seviyorum. Ama yalnız bunun için değil. Belki hiçbirşey yapmasan yine seni severdim.

— Bunun nedeni var mı?

— Var. Bütün çocuklar seni seviyor. Sonra bana: «Ne iyi, Şükran öğretmen senin annen» diyorlar. Ne zaman bir sınıfa derse gitsen bütün çocuklar alkışlıyorlar.

Çocukların sevgilisi olmak bir öğretmen için çok şanslı bir durum. Ahmet'le enteresan konuşmayı yaptığımızdan iki gün sonra yine bir öğretmen arkadaş rahatsızlığı yüzünden gelememişti. Böyle zamanlarda hangi sınıf boş kalırsa ben ona inerdim.

Çocuklarda bana karşı korku ile karışık bir saygı vardı. Çağırdığım zaman yüzleri solar, tıkana tıkana gelir, sonra göz göze geldiğimiz zaman gözlerinin içinde bir parıltı belirir, yanaklarında bir kızartı ve dudaklarında hemen gülmeye hazır bir kıpırdama olurdu.

Üçten yukarı sınıflarda zayıf notlu olanları bazen çağırıyor ve onlarla meşgul oluyordum. Önce bütün korkusunu gideriyor, hatta bir iki tatlı söz ve iltifatla, saçlarına, yakasına dokunmakla kendime mallediyor ve sonra hiddetsiz, israrsız çalıştırıyordum.

O gün ikilerin sınıfına inmiştim. Sınıfı alt üst eden, hatta öğretmen gelmediği ve boş kalacakları için şenlik yapan çocuklar bir an içinde sustular ve sırala-

Şükran öğretmen onlara derse gelmişti.

rının önünde ayakta durdular. Hepsi bana bakıyorlardı.

Evet, Şükran öğretmen onlara derse gelmişti. Matematik yapacaklardı.

— Oturunuz çocuklar.

Hepsi oturuyorlar. Sonra artık çıt yok.

— Kim buraya gelip, tahtada ders yapmak istiyor?

— Ben, ben, ben, ben...

Sınıfın hemen yarısı. Öteki yarısı gürültü yapmamak için susuyor. Ben onları birer birer kara tahtaya getirip basit problemleri yaptırırken hep; çocuğun adına göre, meselâ :

— Teşekkürler Cengiz, sen git. Munise, gel kızım, diyorum.

Çocuk kızarıyor ve gönüllü kızım oluveriyor. Bu onlar için bir aile muhiti. İçlerinde gülünç olacaklarını da düşünmeden halleriyle sıkıntılarını belli edenler var; onları hemen anlamak gerekiyor.

— Şermin, sen haydi git, ellerini yıka, ama çok oyalanma, olur mu canım.

Sınıfa bakıyorum. Bu birer çift duygulu göz bana bakıyor, hangisi ile bakışlarımız çatışsa birbirine uygun, bildik bakışlar kaynaşıveriyor.

İçlerinde kaç tane annesiz var? Ben hepsini biliyorum. Ahmet, Arda, Hüseyin, Melda, Nazlı, Oya...

Onların adlarını saydıkça ıstırabım artıyor. Onların evlerinde ne gibi sarsıntılar geçirdiklerini soramıyorum. Zaten annesizlere anne sormak bir vicdansızlık. Onların yaralarını tazeleyemem. Ama koridorda, sınıfta bir bahane ile annesiz başlarını okşamak, küçük çenelerini sıkmak, hatta bir bahane bulup onların soluk yanaklarını öpmek o zavallılara verilmiş en büyük hediye olduğu gibi, benim için de birşey yapamama ıstırabına karşı bir teselli oluyor.

Bu arada Suzi'nin rahatsızlığı benim üzerimde de

büyük bir etki yaptı. İhsan efendi okula geldi. Kızı hastaymış, ilâç almıyor ve birşey yemiyormuş. Bir kere görmemi istiyordu.

Ben hekim değildim, hastalığa bir faydam dokunamazdı. Hatta hastaya bakmasını bilmezdim. Buna rağmen, okul çocuklarını gösterdiğim bir hekimi yanıma alarak evlerine gittim. Hatice hanım çocukla yalnızdı. Hatta çok üzgündü :

— Müdüre hanım, elimden geldiğince bakıyorum, diyordu. Üveyliğim yüzümde mi yazılı, ne bileyim. Bu çocuk ısınmadı bana. Allah sizi inandırsın bir kuşa bakar gibi bakıyorum.

Doktor çocuğu iyice muayene etti, üşütmüştü. Zaten bünyesi pek zayıftı. Adamcağız üşenmedi, gidip bizzat eczahaneden gerekenleri aldı, bir iğne yaptı.

Suzi benim kucağımdaydı. Bana yaslanmıştı, ateş içindeki küçük vücudu, kızgın bir tuğla gibi beni ısıtıyor, yakıyordu. Küçücük elini boynuma yapıştırmıştı. Bu ufacık elin ateşi insana üzüntü ve korku verecek kadar fazlaydı.

Bırakamadım, seyiren, hafif hafif inleyen ve sık sık soluyan kızcağızı yatağına uzatamadım. Onu hastalığın elinden almış gibiydim. Yatağına bıraksam sanki ölecekti.

Birçok eşyaya ihtiyacı olan bir evde, rahatsız bir divanın üzerinde saatlerce kaldım. Biraz kımıldasam çocuğun boynumdaki eli kasılıyor, bana yapışmak istiyordu.

Bu sevgi ve sokulma, bu yalvarırcasına bırakmama beni çok üzdü. Birşey yapamadan kucağımda ve kollarımın arasında tutuyor, hatta biraz gevşek tutsam çocuk hemen kımıldanıyordu. Kendisini sıkmam ve göğsüme bastırmam sanki ona güç veriyordu.

O gün akşama kadar hemen hemen aç kaldım. Çocuk beni, ben çocuğu bırakmadım. Doktor tekrar uğradı, ateş epeyce düşmüş ve nabzı normale çok yak-

laşmıştı. Bir iğne daha yapıldı. Bu defa çocuk canının acıdığını daha fazla duydu, ama bana sarılmaktan başka birşey yapmadı.

Geç vakit Ahmet de geldi. Hemen hemen karanlıkta çocuğu bıraktık. Sevdik, okşadık, yemeğini yer, ilâçlarını alırsa yine geleceğimizi söyledik.

Bu arada anacığının terlik teki yine kucağındaydı kızın. Hatice hanım başını sallıyor :

— Şükran hanım, sevaptır, bu zavallıyı bari siz alın, diyordu. Biz bunu yaşatamayız. Ne anasısınız, ne ablası. Ama bakınız size nasıl yapışıyor.

Elin çocuğunu ne diye alacaktım? Sonra bana bu dereceye kadar sokulmasının anlamı neydi?

Durumu Cemil beye anlattım. O gün ne dereceye kadar erimiş olduğumu görmüştü. Durumu anlatınca:

— Senin için üzüntü olur, ayağına bağ olur, dedi. Nihayet ben bakacak değilim.

— Haklısın Cemil bey, dedim. Ama bir yavrucağı kurtarmak, yetiştirmek ortaya bir eser koymaktır. Bir yazar olsaydım belki ortaya bir kitap atardım. Bir mimar olsaydım bir bina yapardım. Benim sanatım, mesleğim sadece çocuktan, çocuk ruhiyatından anlamak. Zaten kadın milletinin erkekle çocuk arasında bir yaratık olduğunu söylerler.

Cemil bey :

— Ben onu bunu bilmem, dedi. Ben artık sana inanıyorum. Sen bir annesin, çocuksuz, ama belki de çok çocuklu bir anne. Seni işinden ve zevkinden ayıramam. Ama lûtfen sen de beni kendinden mahrum etme.

EVDE İKİ annesizimiz oldu, Ahmet ve Suzi. Pazar günleri karı koca, bir aralık bize kadar geliyor, çocuğu görüyor ve onu âdetâ bir hastahanede farzederek yokluyorlardı. İhsan efendi :

— Aman aman, diyordu. Rahatsız etmiyorsa sizde kalsın. Sevaptır.

Yalnız ben değil, Cemil bey de seviyordu kızcağızı. Hatta o yanımızda devamlı kalacakmış gibi bir küçük karyola da onun için hazırlamıştık. Bir dolabı, bebek rafı, minimini sürahisi vardı. Ahmet bu sarışın misafire dikkat ediyordu.

Çocuk bana «Anne» demeye başlamıştı. Bunu ihtiyacı olduğu için söylüyordu. Asıl adı Suzan'dı. Galiba ince ve zarif bir kadının yavrusuydu. Biraz da kültürlü olduğunu tahmin ediyordum. Mahalleli güzel çocuğun adını kısaltmış, Suzi yapmışlardı. Biz de öyle yapıyorduk. Gündüzleri onu alık ve savruk hizmetçiye bırakamazdım. Onun için uykudan kaldırıyor, beraber götürüyor, birinci sınıf öğretmenine teslim ediyordum. Çocuğun ağladığı da oluyordu ve beni görür görmez dizlerime sarılıyordu.

Kış ortasında Hanife hanım rahatsızlanmış. Yetmişinin üzerinde olan kadını gidip gördüm. Romatizması, yaşlılıktan gelme halsizliği vardı. Alıp eve getirdim. Nesibe kocasından kalan evi kiraya vererek tekrar annesinin yanma gelmişti. Fakat kadına bakmıyordu. Hatta zavallı kadın onun yanında :

— Daha ne zamana kadar ana kahrı çekeceğim, dediğini anlattı.

Bu sefer Nesibe :

— Kıymetli kızının ortağı baksın sana biraz da, dedi.

Aldım kadını getirdim. Üçüncü odayı da ona verdik. Apartman daha rahattı. Özellikle kalorifer vardı. Sonra eşya hemen hemen yeniydi ve Hanife hanım için ben bizzat giderek bir yatak takımı almıştım.

Çocuk nedense bu kadına da sokuldu. Hatta bazı günler onu Hanife hanıma bırakmaya başladım.

Salonun penceresinde, mavi gözlü, sarı saçlı minimini kızın başı ile Hanife hanımın aksaçlı, yorgun ba-

şını bir arada görüyordum. Bana pencereden el sallıyorlardı. Onların hatırını sorduktan sonra soyunup mutfağa giriyordum.

Artık soframız daha kalabalıktı. Bu sofra hazırlanırken Ahmet bana yardım ediyordu. Hanife hanım kendisini ziyaret edenlere

— Ne yapayım, torun hatırı için katlanıyorum, diyordu.

Fakat bunun yabancılara karşı bir siper, bir bahane olduğunu biliyordum. En fazla Macide hanımla görüşüyordu. Fatma bu kadının yanından çıktıktan sonra Nesibe hanımın yanına gitmişti. Bu ikisi birbirlerine lâyık insanlardı.

Bir gün Macide hanımın benim takma saçımdan ve ağzımda protez bulunduğundan bahsettiğini duydum. Niçin beni kötülemeye, aşağılamaya çalıştığını bir türlü anlayamadım. Hanife hanımın

— Bunlara ne lüzum var, Şükran daha otuzuna gelmemiş.

Dediği zaman Macide hanım

— A, ondan kolay ne var, yaşını küçültmek de bir mesele mi?

Dediğini de duydum.

Buna artık tahammül edilemezdi. Yanlarına gelerek

— Hanımefendi, siz üzülmeyiniz, dedim. Yalnız bu hanıma sormak istiyorum. Beni kötülemekten ne kazanacaklar? Beni istemeye, hatta Cemil beyle evlenmeye razı etmek için kendisi araya girmedi mi? Bu kötülemenin, bu iftiraların ne anlamı var?

Macide hanım kıpkırmızı kesildi ve

— Beni bu güç durumda bırakmamalıydınız Şükran hanım, dedi. Ben sizin evlenmenize sebep oldum.

— Keşke olmasaydınız, dedim.

Kadın çıkıp gittikten sonra, Hanife hanım

– Keşke olmasaydınız, dedim.

— Sinirlenmeyiniz kızım, dedi. Siz kendisinden çok daha genç, hem de güzelsiniz, belki çekemiyor.

Hanife hanımda da bir kuşku vardı. Benim kendisine iltifatımdan, hizmetimden şüphelere düşüyordu. Fakat ben bu kadından ne alabilirdim. Benimle hiçbir ilgisi yoktu. Masum bir çocuğun anneannesiydi. Kimsesiz kalmıştı ve benimle bir arada oturmaya razı oluyordu. Bu sadece bir torun hatırı değildi. Bu çaresizlikti. Ama ele güne karşı kendisine bir siper edinmesi gerekiyordu.

Bana yavaş yavaş kızım demeye başlamıştı. Hatta bunu sofrada eski damadının yanında söylüyordu. Neme lâzım, biraz kaba ve hoyrat bir adamdı ama, Cemil bey eski kayınvalidesine karşı nazik davranıyor, onun iç acılarını anlıyordu. Fakat onunla benim bağdaşmama şaştığı da muhakkaktı. Benim yanlarında fazla oturacak vaktim yoktu. Savruk hizmetçi bir gün ortadan yok olmuştu. Anladığıma göre, onu ayartıp bir yere kapılandıran Macide hanımdı. İki gün kızı eve kapatmış, sonradan onu isteyen bir aile bulunca gece karanlığında apartmandan çıkartıp götürmüştü.

Ben okullarda hademelik yapan, yaşlandığı için artık kendisine iş verilmeyen kimsesiz bir kadın buldum. Bir kaç ay tamamiyle işsiz kalmış, köyüne gitmiş, orada gelinlerinin yanında barınamamış, sonra bizim ilkokulda bulunan kapı yoldaşlarından birine sığınmıştı.

Benim hizmetçi aradığımı bildikleri için bana getirdiler. Adı Zeynep'ti. İstanbul hayatına alışmış ve hayli terbiye görmüştü. Okuyup yazması bile vardı.

Benden hiçbir şey istemiyordu. Bir evin işini kaldıracak dermanı yoktu. Ama emniyetli bir insandı. Onu eve getirdiğim zaman kocam :

— Darülacezeden mi getirdin? dedi.

Halbuki kadıncağız bir kaç gün içinde yeniden canlanır gibi oldu. Mükemmelen temizlik yapıyor, kap

kacak yıkıyordu. Yemekleri de beraber yapmaya başladık.

Gelişmeye başlamış olan bir hizmetçiden bu iyice yaşlanmış olan hademe kadın daha iyi idi. Çünkü Cemil beyin bir hâdise çıkarmasına sebep olmayacaktı.

Hanife hanım da evin içinde dolaşmaya başlamıştı. Onun bu gezintilerine ve ufak tefek işler yapmasına itiraz etmedim. Cemil beyin ihtarına karşı da yemekte :

— Anneanne biraz dolaşsın, daha iyi dedim. Bir meşguliyet lâzım. Mütemadiyen oturup düşünmekle olmaz ki.

Kadın herhalde evinden daha iyi bakılıyordu. Hain kızının sıkıntısı kalmamıştı. En fazla Suzi onu oyalıyordu. Beraber bebek elbisesi dikiyor, evcilik oynuyorlardı. Çocuk bana karşı inanılmaz bir sevgi gösteriyordu. Gelir gelmez boynuma atılıyordu.

Bir gün Hanife hanımla Ahmed'in konuşmasını duydum. Anneanne :

— Neden Şükran hanıma anne demiyorsun? diye sordu.

— O benim annem değil, dedi çocuk.

— Değil ama bak Suzi ona anne diyor.

— Desin. O küçük bir kız.

— Demek sen Şükran hanımı sevmiyorsun?

— Neden sevmeyeyim anneanne. O çok iyidir. Onu bütün okul çucukları seviyor. Hem o da öksüzmüş.

— Ahmet, büyüklerin öksüzlüğü kalmaz. Bak benim de ne anam var, ne babam.

— Ama sen kocaman bir kadın oluncaya kadar anan, baban vardı. Benim gibi, Şükran ablam gibi küçük yaşta anasız kalmadın.

— Belki sen anne demediğin için Şükran ablan darılır.

— Ben anne de derim. Ama o istemedi benden. O hiç bir şeye darılmaz.

Bir gün, hiç tanımadığım bir hanımla kapıcının bize getirdiği o hizmetçi geldi. Yabancı hanımın elinde bir yığın para vardı. Bunları bizden alıp almadığını soruyordu. Ben :

— Önce bir iş becerdiği yoktu, dedim. Sonradan epeyce öğrendi. Aylık vermeye başladım. Bizden kaçmadan birkaç gün önce odasında sakladığı paralarını almış. Bizden çalmış değil, kendi parası.

Köylü kız çok korkmuş. Neredeyse ayaklarıma kapanacaktı. Bir iki defa elimi öpüp öyle gitti.

EVLİLİĞİMİN DÖRDÜNCÜ yılında ben otuz iki yaşma girmiştim, Ahmet de dördüncü sınıfa geçmişti. Artık on yaşında, biraz asabi mizaçlı, ama çok zeki bir erkek çocuktu.

Suzi de artık okula gidiyordu. Üvey annesi biraz incelmiş, kızcağız ona alışmıştı. Ama her gün okulda muhakkak beni kucaklıyor, ara sıra eve götürürsem çok memnun kalıyordu.

Hanife hanım büyük kızının işi gittikçe azıtıp beyaz zehire de alışarak nihayet akıl hastahanesine kadar düşmesine ve iyileşmesinden pek ümit kalmamasına fazla üzülmedi. Buhranlı bir zamanında bu kızın kendisini muştaladığını da itiraf etmişti.

Bir insanın yaşlılıkta kimsesiz kalması ve bu hallere düşmesi hakikaten feci idi. Yalnız anasız kalmak da en büyük bir felâketti. Bir aralık kendi hayatımı düşündüm. Son zamanlarda hasta olan bir kocam var. Öyle bir koca ki yesin, içsin, yatsın, paraları üstüste koysun. Başka hiç, ama hiç kimseyi düşünmez. Sanki küçük oğlunu askerî okullardan birine yazdırmış ve onun bütün sorumluluğunu üzerinden atmış gibiydi.

Ne garip, hırslı bir adamdı. Zevkine düşkündü, fa-

kat ondan sevgi adına birşey yoktu. Eğer ona birşeyler yaptırabiliyorsam beni eş olarak daima arzu ettiği için yapıyordu. Hiçbir zaman onunla teklifsiz olmamış ve ona ait bir yaratık olduğumu kabul etmemiştim. Onun düşünceleri, bencilliği kendisinde kalıyordu, ben bunları hiçbir zaman kabul etmemiştim.

İşte bu durumda bulunduğumuz sırada kendine bir nefes darlığı, bir halsizlik geldi. Gittikçe gücünü kaybediyordu. İçmekle avunmak istedi, bunu da yapamadı ve emekliliğini istedi, hekimden istirahat alarak daireye kapandı.

Artık o da canına düşmüştü. Büsbütün yalnız kendisini düşünüyordu. Gün geçtikçe benim çalışmamdan şikâyete başladı. Asabiyeti o dereceyi buldu ki şüphelenerek bir tahlil yaptırttım. Cemil beyde şeker de çok yüksekti. Hekim ona hiddetin çok ağır bir sonuç verebileceğini ihtar etti. Artık tamamiyle şekersiz ve tuzsuz yemekler yiyordu. Bazen onun gece kalktığını ve mutfağa kadar gittiğini terliklerinin sürtünmesinden anlıyordum. Zavallı adam kendi parasıyla alınan şekerli yiyecekleri buzdolabından çalmaya başlamıştı. Onun için ayrı yemek pişiriyor, bunların lezzetli olmasına çalışıyordum. Arayıp bulduğum pehriz ekmekleri, şeker lezzeti veren haplar onu tatmin etmiyor, eline geçen bir kesme şekeri, bir şekerli maddeyi ağzına atıyor ve hemen yutuyordu.

Koskoca adamla uğraşmaya imkân yoktu. Hem öyle bir adamdı ki, kendi kendisini eğlendirecek bir merakı yoktu. Bir el işi yapamaz, bir kitap okuyamaz, bir müzik dinleyemezdi.

Yavaş yavaş onun suyuna gitmekten ben de usanmaya başladım. Bunu kendisine sezdirmiyordum. Halbuki o kendisiyle meşgul olmadığımdan şikâyet ediyordu.

Yanında oturmam, yemeklerini pişirip önüne getirmem, avutmaya çalışmam yetişmiyordu. Bütün gün

yanında kalmamı görmüyor, bir an için yanından ayrılmamı çekemiyordu.

O tatil bize zehir oldu. Hastalığı gittikçe ilerledi ve bir hastahaneye yatırılması zarureti belirdi. Bu da Cemil beyin sonu oldu. Bir gece telefon ettiler. Şeker komasına girmişti. Apartopar gittim. Son dakikalarına ancak yetişebildim.

Artık bir Cemil bey yoktu.

Beş seneye yakın bir evlilikten sonra ben dul, Ahmet de babasız kalmıştı. O sırada ancak otuz üç yaşımın içindeydim. Bu bir kadının hayatı için hiç de fazla bir süre değildi.

Acılarımız biraz tavsadığı sırada Hanife hanım :

— Kızım, daha gençsin, evlenmek hakkındır, diyordu.

— Ben mi? demiştim. Birinci evlenmemden bir zevk aldım mı sanıyorsunuz? Bir gaflet evlenmesi. Ama şikâyetçi değilim. Elimde emeksiz bir evlât. Benimle maddî hiçbir ilgisi yok. Kan hısımlığımız da yok. Ama insan olarak bu çocuğu ben çok sevdim. Evlenip ona ait bir sevgiyi bir başkasıyla paylaşamam.

Hanife hanım gitmeye kalktı.

— Neden, dedim. Artık ben tamamiyle size yabâncıyım. Bana karşı bir kin duymanız gerekmez. Damadınız öldü. İki yabancı insan olarak bir arada oturmamızda bir sakınca var mı?

— Kendi kızım dururken seninle oturmam bir tuhaf olmaz mı?

— Nesibe hanımdan bir hayır var mı? Belki o kapandığı yerden hiç çıkmayacak. Size gelince bizi birbirimize bağlayan bir çocuğun bulunduğunu düşünmüyor musunuz? Onu size veremem, zaten gitmez. Ama bu da onun sizi sevmemesi anlamına gelmez. Onun elinden bir de anneanneyi almaya hakkımız yok.

Hanife hanım :

— Kızım sizin bu gibi duygu ve düşüncelerinize

— Kızım, daha gençsin, evlenmek hakkındır.

hayret ediyorum, diyordu. Yalnız ve çok mükemmel bir yaşantı sürdürebilirsiniz.

— Evleneyim mi? Miras yedi, hovarda, kumarbaz bir kadın mı olayım?

Ölen kocamın kayınvalidesiyle bir arada yaşamak benim için zorunluydu. Ahmet hayatı boyunca «Benim hiç kimsem yok», dememeliydi. Yalnızlık acısını ben çok iyi biliyordum. Yemekte bunu anlatıyordum :

— İnsanın bir çok arkadaşı, bir çok sevdiği, anlaştığı kimsesi olabilir. Ama ailesinden birisinin, kan hısımı olan bir yakınının bulunmaması hazin bir şey. Bakınız ben yalnızım. Teyzem ve eniştem, ben yirmi yaşıma geldiğim sırada birbirine yakın zamanda öldüler.

Ahmet durumsuyor ve darılıyordu :

— Benim de annem öldü, babam da öldü. Ben de yalnızım. Hem ben senin oğlun sayılmaz mıyım? İstersen sana anne derim.

Çocuğun bu ilgisi gözlerimi yaşartıyordu :

— Ahmet, sen benim güvencim, hayatta desteğimsin. Yaşlandığım zaman sen bakacaksın bana. Teyzem, eniştem beni nasıl yetiştirdilerse ben de seni öyle, ince, nazik, ama çok değerli bir fidan gibi yetiştireceğim.

— Bana onları hiç anlatmadın.

O akşam salonda otururken anneannesinin şişman vücuduna dayanan Ahmed'e anlatmaya başladım.

«Eniştem hayatında hiç bir zaman ilerleyememiş bir memurdu. Emekli oluncaya kadar şöyle rahat bir nefes alamamış, varlık nedir bilememişti. Teyzem de sessiz, tam anlamıyla ana olan bir kadındı. Ana diyorsam çocuk sahibi zannetme. Allah onlara evlât vermemişti. Ama hangi çocuğu kucağına alsa onu benimser, hangi çocuk onun kucağına gitse ağlarsa susardı. Böyle bir havası, böyle bir yeteneği vardı teyzemin.»

Hanife hanım

— Çok güzel anlatıyorsun Şükran hanım kızım, dedi.

Ben devam ettim.

«Bu yoksul ailenin hayatına anasız, babasız bir kızcağız olarak ben de katıldım. Bir gün yakındıklarını, benim yüzümden daha fazla sıkıntı çektiklerini duymadım. Zaten ben de sessiz ve çok uslu bir kızdım. Onların evlât hasretini gidermeye çalışırdım.

Okul çağım geldi, vardan yoktan beni okula verdiler. İlk sınıfta giydiğim siyah saten önlüğü üçüncü sınıfa kadar giydim. Rengi atmış, kahverengi bir hal almıştı. Birkaç yerinden yırtığı vardı. Dirsekleri içeriden yamanmış ve ben boylandığım için kısalıp daralmıştı.

Başka çocuklara her yıl yeni bir önlük yapılırdı. Ben onların sıkıntısını bildiğim için: «Bu sene de giyebilirim,» derdim. Okuldan çıkınca çoğu zaman bir caminin önünden geçerdim. Burada, avluda ihtiyar eniştem bir arkalıksız iskemlede oturur, önündeki küçücük tahta masada duran çok eski, şeridi parçalanmış bir daktilo makinesinde isteyene dilekçe yazardı.

Eniştem geçim zoru ile bu işe girişmişti. Aldığı maaş pek azdı. Üstelik ev kirası veriliyordu.

Ben avluya girer girmez, orada mühür kazan birisi :

— Halim efendi, seninki geldi, diye seslenirdi.

Eniştem de hemen

— Hoş geldi safa geldi, derdi.

Ben, eğer dilekçe yazdıran kimse yoksa orada duran iskemleye oturur, biraz kalırdım. Çoğu zaman ben gider gitmez bir müşteri gelir, eniştem

— Hay ayağının bereketini seveyim yavrum, derdi.

Memurluğunda ilerlememişti ama bilgili bir adamdı. Orada başka dilekçe yazanlar da vardı, ama hepsi-

nin aklı ermez, enişteme sorarlardı. Enişte biraz ağır ama dikkatli yazardı.

Bazen hiç müşteri gelmezdi. Ben avlu kapısından bakardım. Enişte eski paltosuna bürünmüş, dizlerini birbirine bitiştirmiş, omuzlarını kısmış, ayağının altına bir tahta parçası koymuş, müşteri beklerken görürdüm. Karda, kışta hep orada beklerdi. Bazen onu göremezdim. Mühür kazan adam :

— Hava çok ayaz, dayanamadı, gitti, derdi.

Evde enişte sedire uzanmış, üstü örtülmüş bulurdum. O tahta evde kalorifer yoktu. Bir saç soba vardı. O da evi yeteri kadar ısıtamazdı. Teyzem kat kat birşeyler giyerdi. Benim giydiğim kazaklar, yün fanilalar hep el örmesiydi. Bunları teyzem örer ve bana da öğretirdi.

Ertesi gün, enişte yeni bir gayretle dilekçe yazmaya gitmesi bana çok dokunurdu. Ah, şu seneleri bir hamlede atlasam, para kazansam, onları rahata kavuştursam, benim için yaptıkları fedakârlıkları biraz olsun ödesem. Ama zaman zalim ve yıllar çok tembeldi. Düşünün ki ilk, orta, lise bitecek de ben öğretmen çıkacağım? Ne büyük zaman lâzım Allah'ım.

Ama bu oldu sonunda. On sekiz yaşımdayken ilkokul öğretmeniydim. Az çok bir maaşım vardı. Bu parayı öylece enişteme verirdim. Bu bir insanın yetiştirdiği bir fidanın artık yemiş vermesiydi.

Enişte gözleri dolar, benim elimi öper, yüksek sesle dua ederdi. Ben zaten daha evvelden arkadaşlarımın defterlerini temize çeker veya haftada bir iki defa dersleri daha geride olan öğrencilere ders yardımı yapardım. Ben çok çalışkandım. Her yılın benim için büyük değeri vardı. Kaç arkadaşımı çalıştırmış ve sınıflarını geçmelerine yol açmıştım. Onlar zengin çocuklarıydı. Ana ve babaları :

— Şu öksüz, yetim kız kadar olamıyorsun, diye azarlarlardı çocuklarını.

Daha o zamandan beni görünce seslenirlerdi :

— Kız, neredesin, öğretmen geldi.

Çoğu zaman geç vakit derse gittiğim için yemeğe kalırdım. Öyle ya, bir boğazın eksik olması, bir dilim ekmeğin artması bir kazanç sayılırdı. Bana eve gidince yine yemek teklif ederlerdi. Hakkımı ayırırlardı. Sonra tok olduğumu öğrenince neler yediğimi sorarlardı.

Bazen enişte içini çeker ve :

— Hanım, bir gün biz de soğanlı yahni yapalım, derdi.

Onun sevdiği ve hasretini çektiği bazı yemekler vardı. Ben maaş aldığım zaman bu yiyeceklerin etini, sebzesini alır, getirirdim. Zaten ben maaşa geçtikten sonra ihtiyar enişte çalışmayı bırakmıştı. Yol yürüyecek, akşama kadar kuru bir iskemlede müşteri bekleyecek gücü kalmamıştı. Bütün gününü ona getirdiğim bir gazeteyi okumakla geçirir, pencereden sokağı seyrederdi. Ben akşamları, evin erkeği gibi beklenirdim.

Kısa bir zaman için mutlu olmuştuk. Sonra onlar birbiri arkasından öldüler. Ben de bir öğrenci yurduna girdim. Zaten üniversiteye de yazılmış, pedagoji öğrenimimi yapıyordum.»

Hanife hanım :

— Kızım, dedi. Bir çok insan, geçmişte çektiği sıkıntıyı saklar. Hatta onun geçmişindeki halini bilenlerle selamı keser.

— Kimden ne saklayacağım efendim. Fakirlik, ayıp değil ki. Hem ben bu fakirliğin içinde en büyük fedakârlıkları, içtenliği ve sevgiyi gördüm.

HANİFE HANIM ikide bir gitmeye kalkıyordu. Yalnız başına ne yapabilirdi? Bir insanın, kendi evi de olsa böyle ilerlemiş bir yaşta yalnız yaşaması kolay değildi. Bunu bir iki defa kendisine anlattım.

— Biraz iyileştiniz, dedim. Yalnız kalırsanız işe dalar, sıhhatınızı ihmal edersiniz. Biz de size alıştık. Ahmet de üzülecek.

Ara sıra bize de inen, ortalığı birbirine katan Macide hanımın yaşlı kadına bazı şeyler anlattığını duydum. Bunu bana hizmetçi söyledi. Bir pazar günü konuşmasının üstüne girdim salona.

— Beni çekiştirmekten ne kazanıyorsun? dedim. Yaşlı başlı bir kadına olmayacak sözler söylemek, huzurunu kaçırmakla eline ne geçer?

Kıpkırmızı olan kadın, dişlerini sıkarak :

— Kıskanıyorum seni, dedi. Bu derecede iyi olmana inanamıyorum. Kocanın kötülüklerine göz yum, ortağının annesiyle ana kız gibi geçin, üvey oğluna kendi çocuğun gibi bak, sana yapılan bir hakareti, bir kötülüğü yüzleme, sen nesin kuzum. Bu cemiyet içinde aptal, bön bir kadın mısın?

— Orasını Allah bilir, dedim.

Macide hanım ağlamaya başladı. Çıkıp gitti. Arkasından :

— Zavallının biri, dedim.

Hanife hanım bir daha gitmeye kalkmadı. Dairenin içinde ufak tefek işler yapıyordu. Haftada bir gün, güzel havada onu da alıp şehrin sayfiye yerlerine gidiyor, hava alıyorduk.

Arda'lara, Suzi'lere gittiğimiz de oluyordu. Çocuklara hediyeler götürüyorduk.

Cemil beyden geçme bir huy olacak, Ahmet eli sıkı bir çocuktu. Parasını harcamaya korktuğu gibi eşyasını da çok dikkatli kullanır ve başkalarına bu yolda yardımı sevmezdi.

Paranın harcamamakla, saklamakla biriktiğini zanneden çocuğu çevresine biraz yardımda bulunmaya yöneltiyordum. Çoğu zamanda kıyamadığı kendi parasını hesaplamadan ona ben para veriyordum. Daha sonra bir gün bana :

— Şükran abla, sen paranı çarçur ediyorsun, dedi.

— Bir örnek ver, dedim.

— Şey, dedi. Haydi Arda'ya bir kurdele aldın, ama neden annesine bir eşarp aldın. İyi bir kadın da değil. Kızı dövüyordu.

— İnsanlar küçük hediyelerle kazanılır Ahmet, dedim. O kadın bana ne kadar karşı olsa bu hediye karşısında içindeki öfkenin çözüldüğünü, dağıldığını duymuştur. Hem beş on liranın ne önemi var Ahmet? Ben bu evi geçindirecek kadar aylık alıyorum. Anneannenin de bir aylığı var. Babandan da sana maaş bağlandı. Bunlar bize rahat rahat yeterken babanın bıraktığı hazır para ve gelirler ne olacak? Bu gelirler babana babasından kalmıştır. Baban bir midesini, bir de uykusunu düşünürdü. Onun bu alışkanlıklarına birşey demem ama, dünyada paranın insana çok büyük zevkler verebileceğini de düşünmeli?

— Mesela nasıl anne?

Ahmet bana anne demezdi. Alışmamıştı buna. Şimdi bir takım duyguların içinde çırpınırken anne deyivermişti. Hanife hanım hafifçe öksürdü. Ben hiç farkında olmamış gibi davranarak :

— Ahmet, dedim. Aç bir insana bir dilim ekmek uzatmak, çıplak ayaklı bir çocuğa bir çift ayakkabı almak, sana anlattığım zavallı eniştem gibi, cami avlusunda müşteri beklerken soğuktan titreyen bir ihtiyarın boynuna bir yün atkı dolamak bir zevk değil mi sence?

Çocuk düşünüyor ve bana soruyordu :

— Yardım etmek iyi şey ama, neden bunu başkaları yapmıyor da ben yapıyorum?

— Eğer gücün yettiği halde sen yapmazsan topluma karşı olan görevini yerine getirmemiş olursun. Bu gibi yardımları en yakın olan ve ilk gören yapar.

— Bir gün ben babamla giderken bir dilenciye para vermiştim. Babam bana darıldı bunun için.

— Bu ayrı bir konu. Bazı insanlar dilenciliği kendilerine iş edinmişlerdir. İnsanların acıma duygularını uyandırmaya çalışır, paralarını alırlar. Bu artık tek tek kişilerin değil toplumun işidir. Dilencilerin çalışmalarına meydan vermemelidir. Ama acıma da insanın temel duygularındandır. Bu duygu insanları başka yönlerden yardımlaştırır.

Ahmet ilk gördüğüm sırada sağlıksız, zayıf, renksiz ve sinirleri tamamiyle bozuk bir çocuktu. Şu son zamanlarda iyice kilo almış, boyu uzamış, genişlemiş ve hayli kuvvetli, on üç yaşında bir erkek olmuştu.

Herhangi bir iş için yolda gidersek beni koruma gibi bir durum takınıyor, beni insanlardan, trafikten sakınmak istiyordu. Bu da benim çok hoşuma gidiyordu.

O yıl Ahmet ortaokula başlıyordu. Ben de hayırseverler derneğinden bir teklif aldım. Bir ana okulu açmak istiyorlardı. Bu ilkokul çağına gelmemiş çocukların okulu olacaktı. Onlara yemek verecek, onları muhafaza edecek, koruyacaklardı.

Ben daha çok bir yetimhanede, bir öksüzler yurdunda çalışabilirdim. Ama bu teklif de benim için çekiciydi.

Cemil bey ölünce, Ahmet'le bana bir milyon liraya yakın bir para ve ayrıca oturduğumuz daireden başka iki daire kalmıştı. Bunları ayırtmıştım. Ahmed'e babası gibi, hesaplarını tutmasını söylüyordum. Kiralarını, faizlerini bankaya yatırıyor, yalnız babasından kalan maaşla kendi masrafını karşılıyordu.

Onun bana kendi parasından bazen ufak tefek hediyeler alması çok hoşuma gidiyordu. Faiz, kira, maaş olarak elime bir hayli para geçtiği için resmi görevimden ayrılmakta hiç sakınca görmedim. Yeni açılacak çocuk yuvası ve kreş için hazırlıklara başladım.

Bazen, Hanife hanımı da alarak şehirde otomobille bir gezinti yapıyorduk. Bir gün Fatih'in arka taraflarında, nisbeten yoksul insanların oturdukları fakir bir mahalleye girdim. Sokaklar dardı. Kaba taş döşeliydi. Evlerin çoğu ahşap ve en çok iki katlıydı. Hâlâ bazı evlerde cumba vardı.

Bu kafesli çıkıntıların ne olduğunu soran Ahmed'e anlattım :

— Bunlar Türk evlerinde balkon görevindeydiler. Kadınlar çokluk sokağa çıkmazlardı. Bu çıkıntılı kafeslere başlarını sokar, hem hava alır, hem aşağıya kapıya geleni görürlerdi.

Elimle kapısının önündeki düzlüğe çizgiler çekerek seksek oynayan kızları gösterdim :

— O evi görüyorsun değil mi? Pencereleri ufacık. İkinci katında bir cumba var. İşte orası enistemin kira ile oturduğu evdi. Ben de o eve gelmiştim. Ne kadar küçük olduğumu bilemem. Yalnız enistemin kucağında olduğumu hatırlıyorum. Teyzem de arkamızdan geliyordu. Elinde büyükçe bir bohça vardı. Beni almışlardı. Ben artık baba evinden göçüyordum. Nem varsa bir bohçanın içine sığmıştı.

Çok uzaklardan beri gelmişlerdi. Enistem beni yere indirerek bir duvar kenarında oturdu. Çok da üzüntülüydü. Bir sigara yakmıştı. Teyzem de oturmuş, bohçanın üzerine ilişmiş, bana göstermeden ağlıyordu.

Kadıncağız nasıl ağlamasın? Babam bir gün evvel ölmüş ve cenazesi evden kaldırılmıştı. Beni bir komşu evinden almışlardı. Hiçbir şeyden haberim yoktu. Aklım ermezdi. Benim yaşımda bir çocuk daha çok koşmak, gülmek, oynamak isterdi.

Enistem sigarasını yarıya kadar içtikten sonra eliyle dizine basarak kalktı. Eğilip beni tekrar kucağına aldı. Hiç unutmam. O zaman teyzem :

— Yoruldun, biraz da ben taşıyayım, demişti.

Enistem de :

— Karga kadar çocuk, ne ağırlığı var? demişti.

İşte ben böyle enîştemin kucağında, etrafı seyrederek göçüyordum. Bir aralık teyzem bir mendil çıkarttı. Köşeden köşeye uçlarını çenemin altından bağladı. Başıma güneş geçmesinden korkmuştu. Bu korku onların yaşadıkları sürece devam etti. Üşürüm, hastalanırım diye korkarlardı. Gecede kaç defa bir elin örtülerimi sıkıştırdığını ve yüzüme gelen saçları uzaklaştırdığını duyardım. Nur içinde yatsınlar.

Arkamızda oturan Hanife hanım gibi yanımdaki Ahmet de ağzıma girecek gibi dinliyordu. Yaşadığım kira evinin önünden ağır ağır geçtik. Bu kadar ağır gidişimiz çoğunun ayağı çıplak ama terlik veya sandalet giymiş olan kızların dikkatini çekmişti. Birisi direksiyonun yanındaki açık pencereye doğru sokuldu. Ötekiler biraz geride, ellerinde, kiremitleri, sürterek yuvarladıkları taşlarla bize bakıyorlardı. Kız :

— Teyzeciğim, birisini mi arıyorsunuz? dedi.

Gözlerim doldu. Elimi uzattım. Kızın zayıf yüzünü okşadım.

— Bak kızım, dedim. Yanında tahtaperde olan şu cumbalı küçük ev var ya, işte ben orada büyüdüm, oradan okula gittim. Oradaki cumbada oturur, kapının önünde oynayan çocuklara seslenirdim. «Nuriye abla, Gülden abla» onlar da bana: «Şükran, gelsene sen de» derlerdi. Ben: «Teyzem bırakmaz ki» derdim. Onlar tek ayaklarının üstünde zıplayarak oyunlarını sürdürürlerdi. Bazen de anneleri onlara seslenirdi: «Nuriye, ayakkabı alalı daha altı ay olmadı. Bayrama çıplak ayakla kalacaksın.»

Çocuklar bana dikkatle bakıyor, dillerini yutmuş gibi beni dinliyorlardı.

— Çok zamanı geçmedi kızım, dedim. En çok yirmi beş sene. Ama bu sizin yaşınızdakiler için çok zaman, değil mi? Yirmi beş yıl önce ben de senin, arkadaşların kadardım. Daha başka yerlerden getirilmiş-

tim bu sokaktaki eve. Annem, babam ölmüşlerdi. Bakıyorum bu sokak hiç değişmemiş. Yalnız insanlar, birer birer eksilmişler, yerlerine yeni yetişenler, kızcağızlar gelmiş.

— Siz kimsiniz teyzeciğim?

Kızın yüzünü bir daha okşadım :

— Öksüz ve yetim bir kız, Şükran, dedim. Haydi kızım, oyuna devam ediniz. Allahaısmarladık.

Çocuklar bir sıraya dizilerek arabanın arkasından baktılar.

Yüzümü gıcıklayan yaşları silerken Ahmet :

— Neden onlara para vermedin? dedi.

— Ben mi? dedim. Ben oraya acınarak getirilmiş annesiz bir kız olarak gitmiştim. Bütün sokağın, bütün orada oturanların benden esirgemedikleri sevgiyi birkaç lira ile ödemeye kalkamam Ahmet.

SABAHLEYİN, saat sekizde anaokulunda bulunuyorum. Büyük oyun salonu sıcak. Geceli gündüzlü çalışan hademe karı koca sabah işleriyle uğraşıyorlar. Benim bu kadar erken gelmemden memnun olmadıklarını biliyorum.

Bazı babalar ve teyzeler veya büyük anneler —dikkat ediyor musunuz anneler demiyorum— hattâ dedeler küçücük bir kızı veya oğlanı erkenden getirirler. Çünkü ya çok fakirdirler, ya da işe yetişmek zorundadırlar.

Gelen çocuğu ben teslim alırım. Eğer kışsa, paltosunu, boyun atkısını ve yünden örme eldivenlerini çıkartırım. Bu küçücük eldivenlerin içinden yavrucağın taze, minimini eli çıkar. Avucuma alırım. Çoğu zaman bu el çivi gibidir, ama avucumda çabucak ısınır. Bazen hohlar veya yanaklarıma yapıştırırım. Yüzümde o elcikler ısınır.

Kış yaz, kapıdan girerken hademeler çocukların

Ben onları öperim, onlar da beni öperler.

ayaklarını güzelce silerler. Bu işe uzaktan bakarken bazen o minimini ayaktaki çorabın delik olduğunu ve oradan kiraz gibi kızarmış bir çocuk topuğu göründüğünü sezerim.

Hademeler tenbihlidir. Bu annesizler yurdunda çalışmak isteyen her insan getirilen çocuklara, ne olursa olsun, kendi çocukları gibi bakacaklardır. Hiç bir nedenle azarlamak, kaş çatmak, hızlı söylemek yok.

Her getirilen çocuğu muhakkak bir defa kucağıma alır ve sonra yanıma oturtur, onu konuşturururum :

— İyi misin?
— İyiyim.
— Bir yerin ağrıyor mu?
— Ağrımıyor.
— Buraya gelmeden önce yemek yedin mi?
— Erken kalktım, yiyemedim.
— Gece iyi uyudun mu?
— Uyudum, dedemle yattım.
— Süt mü istersin, çay mı?
— Süt.
— Çikolatalı olsun mu?
— Olsun.

Bazen, hayırsever kurumundan erken gelenler olur. Bir köşede durarak sabah işlerine dikkat ederler.

Çocukları doyurduğumu, yüzlerini sildiğimi, saçlarını taradığımı, tırnaklarını kestiğimi görürler. Çocuğu artık günlük hayatına bırakacağım zaman ben onları öperim, onlar da beni öperler. Öpüşürken birbirimize sarılır ve sıkarız.

Sorarlar bana :

«Elâlemin çocuklarıyla neden meşgul oluyorsun? Başka tasan mı yok? Dünyadaki öksüzlerin yüzlerini güldürmeye yetişebilir misin?»

«Olsun, derim! Ben anne olmadım, ama her kadın biraz annedir ve her çocuk bir anneye muhtaçtır. Bu

zavallılar beni seviyorlar, ben de bir zavallıyım, onları seviyorum. Yetişmez mi?»

Zaten beni anaokuluna müdür, yahut Şükran anne yapmalarının bir nedeni de budur. Benim bitip tükenmek bilmeyen çalışmama şaşarlar. O çocuk kalabalığı içinde her ağızdan bir «Şükran anne» sözünün çıkmasına nasıl dayandığımı düşünürler.

Ama ben, bu annesizlerin arasında mutluyum. Kendi annesizliğimi onların gözlerinde ve gönüllerinde seziyorum. Bu yoksulluğu giderirken ben de rahatlarım. İçimde bir ferahlık duyarım. Bu bir çeşit mutluluk değil mi?

Sizler bu küçücük, yoksul ve annesiz çocukları sevindirmenin insana ne büyük bir haz verdiğini bilir misiniz?

Ben üşümüş olan minimini ayakları yıkarım, güzelce kurularım, gerekirse tırnaklarını keserim. Yepyeni bir çorap ve ayakkabı giydiririm. Bu yavrucağın körpe yanaklarında koşan heyecan dalgalarını, soluklarına vuran sevincini siz gördünüz mü?

Bir gün, Şükran anne'nin dolabında, hemen hepsi aynı boyda ayakkabı ve minimini çoraplar gördüler. Sordular bana :

— Kurumun böyle bir tahsisatı var mı?

— Hayır, dedim. Benim tahsisatım var.

Ben tuttuğum işin gönüllüsüydüm. Değil inceleme için, merak ederek, davranışlarımı garip bularak erkenden gelen veya uğrayan bir üye beni bir gazete üzerinde poğaça yerken de görmüştür. Veya çantamdan çıkardığım tereyağlı bir ekmeği yerken üzerime gelir:

— Ayol, bu kadar kendini harcıyorsun, kahvaltını olsun evinde et veya buradan yesen olmaz mı?

— Hayır, derim. Çocuklar için düşünülen yemekten öğretmenlere bir pay ayrılmamıştır. Ancak hademelere verebiliriz.

— İyi ama sen?

— Ben bir çocuğu fazla doyursam sevinirim.

Evdeki yaşlı hizmetçi kadın da şikâyetçidir :

— Hanımım, erkenden nereye gidiyorsun. Çocuklar dokuza doğru gelmiyorlar mı?

Ama benim içimde çocuğuna koşturan bir annelik heyecanı vardır. Biraz ateşli olan Meltem nasıl oldu, Ali gelebilecek mi? Mine'nin ateş gibi yanıyordu elleri..

Bunun gibi daha ne tasalar..

Sonra, artık ben yalnızım. Kırk bir yaşımdayım. Ahmet, üvey oğlum yedek subayda. Hanife hanım sizlere ömür.

Şimdi tamamiyle ihtiyarlamış olan Fındık'tan ve ihtiyar hizmetçiden başka kimse yok dairede.

Son zamanlarda hakikaten birbirimize bağlandığımız Hanife hanımın üzerimde büyük bir etkisi varmış. Farketmediğim bu varlığın şimdi boşluğunu duyuyorum. Belki de mesleğime bu derecede düşkün değilim. Ama yalnızlıktan kaçıyorum. Çocukların içine kaçıyorum. Sanki ben bir çöldeyim, ıssız, kimsesiz, hatta eşyası olmayan, ağacı, suyu, dağı, yeşilliği olmayan bir çölde. Aslında çevrem insanlarla dolu. Fakat ben onların arasında kendi başıma ve yalnızım. Zaman oluyor ki sürüsünü kaybetmiş, acemi bir keçi gibi oradan oraya, meleyerek koşuyorum sanıyorum.

Beraber çalıştığım öğretmen arkadaşlarımın hepsinde akşamın olması bir sevinç nedenidir. Evlerine gidecekler. Soyunacaklar, ev kıyafetlerine bürüneceklerve kendi özel hayatlarını yaşamaya başlayacaklar. Belki çocukları var, belki kocaları var, belki aile büyükleri var. Tamamiyle değişik bir yaşantı içinde kalacaklar.

Ama ben eve yalnızlığımı da beraber götüreceğim. Tek başına bir yemek, hizmetçi ile basit bir konuşma, iştahsız bir yemekten sonra avunmak için bir iki gaze-

teye göz gezdirme, sonra başına örtüleri çekerek küskün, kimsesiz uyumaya çalışma.

Ben evli olduğum zaman da bu yalnızlığı çektim. Kocam sadece kendini düşünen ve manevî tarafı olmayan bir insandı. Çok yemek yediği için rahatsız bir uykusu vardı. İnlerdi ve horlardı. Uyandıkça sırnaşırdı. Çok yediği için içi yanar, kalkar üzerimden uzanarak su içer, sonra tekrar yatar ve çabucak horultu başlardı.

Hayat arkadaşlığı bu muydu? Birbirini tamamlamak bu muydu?

Hatırlıyorum, beni o kadar hoş tutan teyzemin ve ihtiyar eniştemin evinde de daima eksiktim. Yarım bir hayat yaşardım. Daima bir insanın hasretini çeker ve yolunu beklerdim. Bu isimsiz insan, ona belki hiç muhtaç olmadığım halde, bana yeniden birşeyler veremeyeceği halde, annemdi.

Ben koca bir kadın olduğum, kimseye ihtiyacım olmadığı halde yine annesizliğin ıstırabını çekiyorum.

Kendimi inceledikçe, ne istediğimi öğrenmeye çalıştıkça düşüncelerim beni evirip çevirip oraya götürüyordu. Demek ki çocukluğumdan kalma bir anasızlık hastalığıdır bu ki, benimle birlikte büyümüş ve artık benden ayrılmayan bir ur, bir hastalık uru haline gelmiş.

Evlendim, fakat bir çocuğumun olmasından daima kaçındım. Bu ayrı bir problemdi. Belki kendi çektiğim annesizliği onun çekmesi ihtimalinden korktum, belki bencil olan kocamın aramıza girecek bu ufacık yaratığı kıskanmasından, belki de yine bu ufacık yaratığın bana vereceği rahatsızlıklardan korktum.

Kocamın evinde hazır bir oğlan çocuk bulmuştum. Benden kaçan, benden korkan ve nefret eden bir çocuk. Onunla aylarca, belki senelerce uğraşmış, ama nihayet ona bir ananın verebileceği herşeyi vermiştim.

Zaman zaman düşünüyorum. Bir anne ne demek-

tir? Çocuk emziren, yetiştiren, büyüten, bütün kahrını çeken bir kadın değil mi? Benim kadar çocuklara düşkün, benim kadar kendisini onlara adamış ve onlara harcamış kaç tane kadın var?

Toplum içinde analığın gerektirdiği herşeyi yapıyorum. Elin çocukları, anasızlar bana tasa oluyor. Bu işin bir çeşit doktoru haline gelmişim. O kadar kısa zamanda o kadar çok çocukla meşgul olmuşum ki, kendimi bir uzman sayabilirim.

En fazla çocuk ahlâkı üzerinde bana müracaatlar oluyor. Yetişmiş çocuklar, özellikle artık sokağa alışmış, okul kaçkını çocuklar hakkında fikir soruyorlar. Bunlar artık annelik sınırı dışında kalmış oluyorlar, pedagojiden ayrılmış, psikoloji sınırları içine girmişler. Ama garip değil mi? Kendileriyle hiç meşgul olmadığım, hatta tanışmadığım bazı gençlere rastlıyorum.

Kendilerine rastladığım sırada kahkahalarla güler, itişip kakışırlarken beni görür görmez birbirlerinini uyarıp susuyorlar, apartman merdivenlerinde karşılaşırsak sigaralarını avuçlarının içine saklayıp başlarıyla selâm veriyorlar.

Halbuki apartman halkı bu çocuklardan son derecede rahatsız. Saygısızlıklarından, terbiyesizliklerinden, evlerinin içindeki asiliklerinden yaka silkiyorlar.

Bunlara herhangi bir yerde rastlasam peşime takılıp bana sataşmaları bile mümkündür. Bunların hepsi Ahmed'in arkadaşları sayılır. Hep bir apartman çocuğu. Kimi askerliğini yapmış, kimi okula gitme bahanesiyle tecil tecil üstüne yaptırmış delikanlılar.

İçlerinde kızlar da var. Hemen istiklâllerini ilân etmiş, on sekiz yaşını geçer geçmez isyan bayrağını açıp bağımsızlık iddiasında bulunmuş kızlar.

Hizmetçi kendi haber kanallarından aldığı bilgileri yemekte bana anlatıyor. Üzerinde durmadan dinliyorum.

Bu âvâre kızlarla kendi gençlik yıllarımı kıyaslı-

yorum. Ben hayatın hiçbir çağında yaşantının tadını çıkarmamışım. Daha doğrusu onlar gibi gençlik havasına kapılmamışım.

Eğer bu âvârelik, bu kendi değerini hiç uğruna kaybetme bir gençlik yaşantısıysa ben yaşamamışım. O yaşlarda kafası ders almayan, ailelerinin zoruyla okuyan kızlara derslerinde, hem de ücret karşılığı yardım ettiğimi hatırlıyorum.

Onlar kısa yoldan kendilerine âşık olacak bir zengin oğlu ile evlenip imtihan gibi, tahsil gibi hayatta kendilerine gereği olmayacağını zannettikleri boş ve sıkıntı veren şeylerden kurtulmak istiyorlardı.

Onların yanında, daha ilkokul sıralarında gözleri bozulmuş kızcağızlar vardı ki gezip eğlenmek akıllarına bile gelmez, başlarını kaldırıp çevrelerine bakmazlardı. Akılları, fikirleri okumaktaydı.

Ben bu arkadaşlarım kadar kendimi tahsile kapıp koyuvermemiştim. Kızların hemen bir kocaya varmak istemeleri gibi ben de hemen bir işe girip para almak hevesine kapılmıştım.

On sekiz yaşımdan sonra kısa bir kurs görüp hemen bir okula kapağı atmıştım. Her gün dersim olmadığı için de fakülteye devam benim için mümkün olabildiği için tahsilimi yükseltmiş ve işi lise öğretmenliğine kadar uzatmıştım.

Ama benim bütün dikkatim ve rikkatim anasızların üzerindeydi.

AHMET BANA mektup yazmış. Şöyle başlıyor :

«Gurbette bayram biraz farklı oluyor anne. Artık anne dememe müsaade eder misiniz? Ne zaman biraz dalsam soruyor arkadaşlar :

— Nişanlını mı düşünüyorsun?

— Hayır, annemi, diyorum.

Şakayı orada kesiyorlar. Onların anneleri için pek

umurladıkları yok. Çünkü öteden beri anneleri var. Anne yokluğu nedir bilmiyorlar. Bizler var olan bir şeyin yokluğunu duyar, onun tasasını çeker miyiz?

Ben, bazen kendi kendimden utanıyorum. Şükran hanımın ne bitmez tükenmez bir sabrı ve direnci varmış, diyorum. Öyle ya? Beni vücudunu çiyan ve akreplerin oyuk oyuk oydukları yarı çürümüş bir ölünün korkunç manzarasından ve mezarlıktan gönderilen yün hırkadan kurtardın.

O hırkanın altında nasıl ürperdiğimi, beni buz gibi ölü ellerinin nasıl okşadığını, sırtımda ürpertilerin koştuğunu ben bilirim.

O hizmetçi kadının hoyrat ve hışırtılar kopartan elleriyle az daha ben de kara toprağı boylayacaktım.

Sen korkunç bir azim ve inat sahibiydin. Daima ciddi ve bugün ifade ediyorum çok güzel olan yüzünde gözlerinin bir defa olsun bana tadsız baktığını, ince kaşlarının çatıldığını bilmiyorum. Sesinde daima bir yumuşaklık ve şefkat vardı. Ben bunu anlayamıyordum. Çünkü tıkılıp doldurulmuştum. Rikkate, şefkate, tatlılığa, her şeye karşıydım. Sen beni öldürmeye ve tek başına babamın paralarına konmaya gelmiştin. Bana bunu söylüyorlardı.

Babam basit, duyguları olmayan bir adamdı. Annemin ölümü onu sevindirmişti. Çünkü artık ah, of dinlemeyecek, hekim ve ilâç parası vermeyecek, istediği kadar yatıp uyuyacaktı.

Her sabah yemek ısmarlıyordu. Tatlı, tuzlu, baharlı yemekler. Akşama kırk yıldır açmış gibi geliyor ve masanın başına çöküyordu. Sonra ben yatırılır ve odama kapatılırdım. Bitişik odadaki iğrenç el şakalarını duyardım ve duymak istemezdim.

O kadın, ertesi sabah, babam gittikten sonra şarkılar söylerdi. Bed ve çirkin sesiyle durmadan şarkı söylerdi. Çünkü artık o evin hanımı olacağına inanıyordu.

Teyzem, ondan daha beter bir kadındı. Durmadan babama sırnaşır, benden söz ederdi. Biricik erkek evlâttım ben ve bakılmaya muhtaçtım. Hizmetçi ellerinde, üvey ana ellerinde yaşayamazdım.

Bu yaratıkların istediği olmadı. Sen geldin eve. İnce, zarif, duygulu ve kültürlü bir kadın olarak geldin. Çirkin ve kaba insanları sadece güzelliğin ile yenmiş, onların kurdukları kötü hayalleri başlarına yıkmıştın.

Sana saldırdılar. Ama temkinle, nezaketle bütün saldırıları defettin. Anneannem bile bana söylüyordu:

— Onunla kalma, ille gideceğim de. Yoksa seni öldürür.

Ama beni senin elinden alamadı. İyi olduğuna anneannemi de inandırdın. Yavaş yavaş beni de inandırdın. O mezarlıkta, annemin olduğunu söyledikleri toprak seddinin ayak ucunda ağladın, dua ettin. Gözlerindeki yaşları gördüm. Teyzemin ortadan kaldırdığı annemin resmini ortaya çıkardın ve benim yatağımın baş ucuna astın.

Bana hiçbir zaman annemin yerini almayacağını, çünkü o boşluğu kendi varlığınla dolduramayacağını söyledin.

Ama doldurdun Şükran anne.

Bugün anne olarak yalnız seni biliyorum. Öteki kadın, beni doğuran hastalıklı kadın, tavanarasına kaldırılmış, zamanla üzerine tozlar birikerek ne olduğu görünmez hale gelmiş olan bir resim gibi, yoğun bir zaman sisi altında silinip gitti.

Zaten acemi bir fotoğrafçının beceriksiz elleriyle rötuşlanmış olan o resim her zaman soğuk ve anneme benzemez bir şeydi. Zaten kendisi de sağlığında sevmemişti bu resmi. Çünkü babam böyle şeylere para vermezdi. Verse de çok az verir ve işte böyle aslından uzak bir sonuca varırdı.

Sen anneliğin ilmini yapmış bir hanımdın. Acele-

siz, sabırlı, arkadaşça davrandın. Kendinin de bir annesiz olduğunu ileriye sürdün. Benim yaşıma indin, benimle yere oturdun. Birlikte oynamaya başladık.

Bir kitap okurken, resimleri incelerken saçlarımızın birbirine karışmasını artık yadırgamıyordum. Anneannemin seni öptüğünü, onun da artık sana inandığını gördüm.

Mantar tabancası istediğimi hatırlarsın. İlk defa ben senden birşey istemiştim. Çünkü seni öldürecektim ve mantar tabancasıyla insanın ölmeyeceğini bilemeyecek kadar küçük olmalıydım. Babam istemediği halde sen aldın. Mutfakta seni öldürmek için arkandan ateş ettim.

Babam koşarak geldi. Sen benim suçum olmadığını, bana öğrettiklerini söyledin. Ama babam beni odama kapattı. O gece aç yattım. Ertesi sabah beni çıkarttın odadan. Sana karşı ilk defa mahcuptum. Kaza olduğunu söyledim. Sen bunu kabul ettin, ama çok korktuğunu söyleyerek ağladın.

Sıkılmıştın, sinirlerin bozulmuştu, yalnız çıkmaya korkuyordun, beraber çıktık, dolaştık. Her hareketinin bir anlamı olduğunu bilemezdim ama benim üzerimde gittikçe ağır basan bir etki yapıyordun.

Bunun sonucu olarak babamdan daha çok bağlandım sana. Aramızda bir mekik vardı sanki. Durmadan senden bana gelip giderek her defasında bir iplik daha fazlalaştırarak bizi birbirimize bağlıyordu.

Arkadaş olmuştuk ve aramıza bir yavru köpek daha aldın. Bu annesiz finonun bakımını bana verdin. Ne kadar sevindirmiştin beni!

Şükran anne! Seni ne kadar üzdüm, ne kadar uğraştırdım! Düşündükçe utanıyorum senden. Ama sen benimle değil, kötülerle savaşıyordun. Seninki iyilerle kötülerin boy ölçüşmesi ve savaşmasıydı.

Sen üvey anneliği, üvey evlâtlığı ve üveylik zihniyetini de yendin. Evimizin dışında da bu savaşı sür-

dürdün. Hiçbir zaman bu çocuğu üvey evlât olarak görmedin. Sadece anasız kalmış bir çocuk olarak gördün ve ona ana oldun.

Ya bugünkü durum nedir? Bugün neyle uğraşıyorsun? Hiçbir insan böyle hayırlı bir mesleğe adamamıştır kendisini? Kimse senin kadar işinin fedaisi olmamıştır.

Zavallı Seniye, beni ancak dünyaya getirmiştir. Beni yetiştiren, bana insanlığı, insanlık duygularını, saygıyı, sevgiyi, başkalarına acımayı sen öğrettin. Hatta sağlığımı, neşemi, gücümü bana veren sensin.

Anne yalnız doğuran insan değil, yetiştiren, cemiyete yararlı hale getiren insandır. Basit bir insan olan babam bana katiyen tahsil masrafı yapmazdı. Hattâ ben daha üçüncü sınıfta bocalamaya başlamıştım. Sen çeşitli yollardan bana okumanın zevkini aşıladın. Sensiz ben başaramazdım bunu. Ama sen bütün gücünü kullanarak bana yüksek tahsil yaptırdın. Pek genç yaşta bir fakülte mezunu oldum.

Hatırlıyor musun?

— Şükran abla, kafam almıyor, uğraşıyorum, ama başaramıyorum işte, benim için üzülme!

Dediğim zaman sen bana uymadın. Benim normalin üstünde bir zekâ sahibi olduğumu iddia ettin, bana bilginle, gücünle yardım ettin, ortaya sevgini ve hatırını koydun.

Bir gün baktım ki, bu iş olabiliyormuş. Başarmak benim için güç değilmiş. Bana imkân vermeyen sadece yolumu tıkayan bir gıcık, bir pıhtıdan ibaretmiş.

Sonra yine birlikte çalıştık. Artık yardımına ihti yacım kalmadığı zaman da beni kontrolundan uzak tutmadın. Bir tabak yemiş, içecek birşey getirmek bahanesiyle sık sık çalıştığım yere geldin.

Sen benim annemsin, beni yetiştiren kadınsın.

Hatırlıyorum, babamdan sonra, seninle evlenmek

için ne kadar üstüne düşmüşlerdi! Fakat kabul etmedin.

Geçen mektubunda bana artık yaşlandığından söz etmişsin. Başında ak teller görünmeye başlamış. Zavallı Şükran. Sen kendini çocuklara adamış fedakâr bir anne, bütün öksüzlerin, bütün annesizlerin annesisin.

Unutma ki, ancak yüce dağların başlarına kar yağar. Her ak telin, bir yavrucak için Tanrı'nın sana verdiği muhterem bir nişandır. Onların çoğalmalarından korkma. Faydalı, insanlığa yararlı bir mesleğin armağanlarıdır.

Düşünüyorum, yine faydalı olabilirdin, ama neden bir lise öğretmeni değilsin? Niçin az çok yolunu sapıtmış olan benim gibi önündeki tahsil hendeğini aşamayanlara güç vererek yardımcı olmadın?

Onlar artık annesizliğin acısını unuttukları için mi? İlle mi küçükler. İlle masum gözlerinde inci gibi yaşlar sıralanan annesizlere mi koşacaksın? Sana kim koştu?

Ama ben seni anlıyorum sevgili annem. Sen biraz da mazinde yaşamış olan Şükran'ı, kendi acılarını hatırlıyor, onları, o yoksullukları başkalarına çektirmemek istiyordun.

Hatırladın değil mi? Seninle o cumbalı evin önünde durduğumuz zaman ne aradığını soran o soluk entarili kıza bakarken gözlerin yaş içinde kalmıştı. O çocuğun kişiliğinde kendini görüyordun? Sen de o yaştayken cami avlusunda senin için biraz daha para kazanmak imkânını arayan enişteni düşünüyordun. Herşey bütün acılığı ile burnunda tütüyordu. Omuzlarını kısıp, dizlerini birbirine bitiştirerek üşümemeye çalışan ihtiyar enişten, senin için annelik eksiğini doldurmaya çalışan teyzeciğin, bütün o cumbalı ev, bütün eski eşyasiyle sizi yaşatan o muhit gözlerinin önüne geliyor ve oradan yaş olarak akıyorlardı.

Birçok istekleri olan, bir çok eksiklikleri olan o süzgün, ama o çalışkan o azimli Şükran bir an içinde eski hayatına dönmüştü sanki.

Sonra yürüdük, o sokaktan, o mahalleden, o maziden uzaklaştık.

Hanife hanımı, o benim anneannemi düşün. Kızının kocasının yerine sen gelmiştin. Hiç bir iyi niyet sahibi böyle bir insanı sevemezdi. Fakat sen o bahtsız kadına son dakikalarına kadar baktın. Yavaş yavaş soğuyan elleri senin ellerindeydi. Ona hiçbir insan bu derecede sokulmamış, onu anlamamıştı. Onun o son gecede sana söylediği şu sözü unutmuyorum :

— Kızımın anası olarak, basit bir insan olarak seni kırdımsa beni affet Şükran.

O zaman onun üzerine kapandın, onu öptün :

— O nasıl söz anneciğim, dedin. Ne yaptın ki bana.

Evet, o senin bir an içinde annen oluvermişti. Ve sonra, onun arkasından ancak bir annenin arkasından ağlanacak kadar ağladın.

Annem, Şükran ablam, anneciğim, seninle dolu, seninle beraberim. Şu son altı ay bana çok, çok uzun geliyor. Sana ulaşmak, senin çevrende, senin havan içinde yaşamak istiyorum. Sana daha çok, uzun zaman muhtacım Şükran anne. Kendine iyi bak, senden başka kimsem yok benim.»

KİM bu çocuk, bu delikanlı?

Bir başka kadının doğurduğu bir oğlan, ölmüş bir adamın yavrusu değil mi?

Benimle bir ilgisi var mı?

Bu dereceye kadar bana yakınlık gösteren bir insanım olduğu halde kendimi yine yapayalnız buluyorum.

Nedendir bu? Bilmiyorum. Zaman zaman kötü dü-

şüncelere kapılıyorum. İnsanın yeryüzüne yalnız geldiğini ve yine onu bir gün yapayalnız götürüp bir çukura gömdüklerini düşünüyorum.

Kötü bir gece geçirdikten sonra erkenden okulda buluyorum kendimi. Hizmetçinin bana yetiştirmek için hazırladığı çayı arkamda bırakıyorum. Belki bu yıllarca bir çatı altında yaşadığımız kadın da bana acıyor ve beni bir çeşit kaçık olarak görüyor.

Neşesiz bir insan olarak giriyorum anaokuluna. Babası Hadiye'yi getirmiş. Kucağında tutuyor. Hademeler mermerleri siliyorlar.

Adamın kucağından çocuğu alıyorum. Zaten yavrucak bana doğru uzanıyor. Yüzünde, yanaklarına doğru ikişer damla yaş izi var.

Babası akşamları gelip alıyor, sabahları gelip bırakıyor. Üvey anaya hiç güveni yok. Bu kadını bir iki defa gördüm. Bir dişi yaratık ki, duygu adına hiçbir şeye malik değil. Şaşırıp sordum kocasına :

— Sen bunu ne diye aldın?

Almamış ki o. Köyde onbeş dönüm tarlası varmış kadının. Bir de buzağılı ineği. Allah'ın belki istemeyerek yarattığı bu kadını bu tarla ile emzikli inek yutturmuş Hadiye'nin babasına.

Sonra askere gitmiş. Yıllarca şehirlerde kalmış. Kadın gelip aramış ve bulmuş onu. Bu Hadiye'cik dünyaya gelmiş. Adam bir fabrikada çalışıyor. Hadiye minimini bir köylü kız. Üç yaşında.

Ona gelirken aldığım simitle kaşar peynirinden yediriyorum. Bütün simidi yiyor. Sonra gelen çocukların, yaşıtlarının arasına katılıyor.

Gurup gurup çocukların oynadıkları, bazen kavga ettikleri salona giriyorum. Şikâyet şikâyet üstüne :

— Şükran anne, baksana Nilgün'e?

— Şükran anne, Sema benim saçımı çekiyor.

— Şükran anne, bana topu vermiyorlar.

Eğer bir yere oturursam arı beyinin çevresini sa-

ran arılar gibi hepsi bütün oyunlarını bırakarak benim yanıma geliyorlar. Sırtımda, kucağımda, dizimde, önümde çocuk, hep çocuk.

Başımı minimini bir el okşarken kıskanç bir küçük ve ılık dudak yüzüme dokunuyor :

— Şükran anne.

— Efendim.

Bu annesizlerin anne demeye ne kadar ihtiyaçları var.

Kaç defa pedagoji kürsüsünde asistanlık için teklif aldım.

Kaç defa şehirdeki kız liselerine istediler beni.

Kaç defa yardımsever hanımlar heyetiyle aram açıldı. Yalnız anasızları tercih ettiğimi ileriye sürerek beni ana okulundan ayırmakla tehdit ettiler.

İki gün evime kapandığım, ağlamaktan katıldığım oldu.

Zorla girdiler evime, yalvardılar bana.

— Yapma Şükran, dediler. Okulda kıyametler kopuyor. Onları bir araya sen topladın. Bırakamazsın yüzüstü.

Yapamadım, bırakamadım. Okuldan aldığımın daha fazlasını okula, çocuklara sarfetmeye başladım. Benden istiyorlardı çocuklar. Ayakkabı, çorap, mendil, eteklik, kurdele, çikolata, her şey, her şey istiyorlardı. Elime bakan bu küçük ellere birşeyler vermek zorundaydım.

Bazen, ilkokulda bıraktığım ve artık göğüsleri kabarmış, bacakları olgunlaşmış, yanaklarında nar pembeliği taşıyan, bir kısmı topuklu ayakkabı giymeye özenmiş, yarı olgun genç kızlar daireye veya anaokuluna geliyorlar. Onların dudaklarında hep ayni söz var:

— Ah Şükran anne!

Yalnız bu kadar olan sözleri bana çok şeyler ifade ediyor. Onların başlarını okşuyor, gözlerinin içine bakıyorum :

— Herşey ol, ama çocuklara karşı zalim olma.

Meşgul ola ola, çocuklarla düşe kalka, onların havasına gire gire ben onların içlerinden biri haline gelmişim. Onları hemen anlayabiliyorum. Onların ihtiyaçlarını içimde duyuyor, onlar gibi düşünüyor, onlar gibi acı veya sevinç içinde kalıyorum.

Sabahın pek erken bir saatiydi. Sarışın bir genç kız geldi daireye. Hemen boynuma atıldı ağlamaya başladı :

— Şükran abla, beni kurtar, ne olursun?

Bu Suzi. Artık tamamiyle genç bir kız olmuş, boylanmış, fakat ağır bir korku ve baskı altında, bunalmış kızcağız.

Teskin ederek ne olduğunu sordum.

Babası iki ay önce ölmüş. Emniyet müdürlüğünden ölüm ikramiyesi vermişler ve karısına maaş bağlanmış. Bu işi çabucak yaptırmışlar. Sonra kadın kendisine talip olan bir kapıcı ile anlaşmış. Gizlice imam nikâhı yaptırmışlar. Suzan'ı da okuldan almak, bir adama vermek istiyorlarmış. Bu adam babasından çok daha yaşlı bir kimseymiş.

Suzi bir yolunu bularak kaçmış, bana sığınmış.

Hemen onu arabaya alarak bir avukata götürdüm. Durumu anlattım. Suzan on sekiz yaşını tamamlamıştı. Lisenin son sınıfındaydı.

Derhal bir protesto çekildi. Savcılığa bizzat giderek durumu anlattım. Can emniyeti için tedbir istedim.

O akşam kapıcı, Suzan'ın üvey anası ve kılıksız, esnaftan bir herif apartmana geldiler. Hemen karakola telefon ettim.

Bir iki dakika içinde ekip geldi. Kadın birşey anlamıyor :

— Gızı isterim gızı, diyordu. Başka bir yere gitmez, burdadır o.

— Gızı isterim gızı, diyordu. Başka bir yere gitmez, burdadır o.

Fakat evde tek başına bir kadın olduğumu görerek ağır basmak isteyen kapıcının yarım aklı daha fazla işime yaradı.

O gün ilk defa anaokuluna gitmedim. Suçüstü mahkemesinde bulunmak zarureti vardı. Hâdiseyi anlattım. Zaten Suzi'nin avukatı hazırdı. Çekişme çok uzun sürmedi. Öteki kılıksız herif :

— Kız için on beş bin kâğıt para saydım, ya paramı versinler, ya kızı.

Demesi üzerine, imam nikâhı ile evlenip İhsan efendiden bağlanan maaşın kesilmemesine çalışan kadın da, kapıcı da mahkûm oldular. Ayrıca zabıtaya ve hakime hakaret edip meydan okudukları için hemen cezaevine yollandılar.

Hiç yoktan yetişkin, bebek gibi güzel ve sarışın bir kız gelmişti evime. Onu sabahleyin okula kendim götürüyordum. Akşamları da kendim alıyordum.

Böyle olduğu için bir ay daha sıkıntı çektik. Mahkeme beni veli tayin etti. Zaten kız rüştünü ispat etmiş bulunuyordu. Artık kendisiyle hiçbir ilgisi bulunmayan kadınla oturmayacaktı. Çünkü bu kadın kendisini satmaya da kalkmıştı.

Ölen İhsan efendiden tahakkuk eden otuz bin liralık ikramiyenin hemen yarısının tahsil edilerek Suzan'a verilmesine karar alındı. Sonra İhsan efendinin kadına bağlanan maaşı da kesildi. Aldığı iki aylığın tahsili için icraya verildi. Ayrıca imam nikâhının medenî nikâha çevrilmesi zorunlu kılındı. Ama bu nikâh da yapılamadı. Çünkü kapıcı evli ve üç çocuklu bir adamdı. İhsan efendiyi eskiden beri tanırmış. Kadınla ilişkisi ikramiyeye tama ettiği içinmiş. Kadın maaştan, ikramiyenin yarısından olmuştu. Kapıcı hakkında da kovuşturma yapılmış, Suzi için aldığı on beş bin lira kendisinden tahsil edilmişti.

Dışarıdan artık rahatsız edici bir müdahale olmayacağına inandım. Suzan nazik, nazlı ve o nisbette yu-

muşak huylu bir kızdı. Son üç dört yıldır onu görmemiştim. Babası uzun zaman hasta yatmış. Bununla beraber kızcağızı okutmak için çok gayret göstermiş.

Zeynep hanım ihtiyardı, ama rahattı. İstediği zaman iş yapar, istediği zaman elini çöpe sürmezdi. Gelip bulamadığım veya yemeksiz kaldığım zamanlar oluyordu. İhtiyarlığın halinden anlamam gerekiyordu.

Akşamları Suzan'la birlikte sırasında yemek de yapıyor, bütün kapları yıkıyordu. Kadıncağız bazen ağlardı :

— Nedir bu başıma gelen!

Kadıncağızın günü gününe uymuyor, bazen kalkıp bütün işleri görüyor, bazen de iyice ihtiyarlayan Fındık gibi odasından çıkamıyordu. Ona çay veya yemek götürdüğümüz zamanlar da oldu.

Bütün bu olup bitenleri Ahmed'e yazmıştım. Son mektubumda kızın liseyi bitirdiğini de yazdım. Ahmet bana hemen cevap verdi :

«— Suzi'nin okulu bitirdiğine çok sevindim Şükran abla. Ama bir işe girmeye kalkarsa kuzum engel ol. O çok nazik, çok duygulu bir kızdı. Değiştiğini zannetmiyorum. Onu muhafaza etsek diyorum. Sen yalnız kalmazsın. Seni çok severdi o. Belki biraz daha kalabalık oluruz, sen de neşelenirsin.»

Mektubu Suziye de okuttum. Yüzüne baktım :

— Ne demek istiyor bu oğlan? dedim.

Kızcağız sarı ile pembe karışık bir renk aldı, buna mavi gözleri de katıldı. Sesini ancak duyabildim :

— Ne bileyim Şükran anne. Senden ayrılmamak, seninle beraber olmak benim de çok istediğim bir şey.

Kızcağızın bu teslimiyeti gözlerimi yaşarttı. Onu kucakladım :

— Hep beraber olacağız yavrum, dedim.

Ve hep beraber olduk.

— S o n —